

קונטרס

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בהל

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור
בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקיישים: כוכבית [*]

סולמית [#] ->

מספר שיעור] ->

סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',

שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.

המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה

(דרך המייל/פקס)

ישלח בקשה במייל

bilvavi231@gmail.com

מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה

דרך הפקס

03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות

הגדולות של הדפסת הספרים

לזיכוי הרבים, ניתן לצור קשר

עם מערכת

'בלבבי משכן אבנה'

טלפון: 052.763.8588

פקס: 03-5480529

ת.ד. 34192 ירושלים 9134100

bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בהל

עבודה

ז בלבכיפדיה עבודת ה'
מז אוצר האותיות חיים מבוהלים

מחשבה

ימ בלבכיפדיה מחשבה
ל סוגיות במחשבה

רל"א שערים

לג צירוף ב-ה / ב-ל / ה-ל

קבלה

למ בלבכיפדיה קבלה
מד מילון ערכים בקבלה

ארמית

מז מילון ערכים בארמית

ליקוטים

נא עבודה

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'

בהל

אוצר האותיות

בהל

בלביפדיה עבודת ה' בהל

מהות הבהלה

בהלה - כמו שאומרים במטבע התפילה "למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה".

וב'בהלה' יש חיצוניות ויש פנימיות, החיצוניות של הבהלה מתגלה בתנועה מהירה כדוגמת מה שנאמר בהמן "ויבהילו להביא את המן (אסתר ו', י"ד), כלומר, שה'ויבהילו' זה היה בכדי להביא אותו במהירות, - זה הצד החיצוני של הבהילות. והפנימיות של הבהילות היא בלבול הדעת "שזה הב'-ל' שב'בהלה' מלשון בלבול, והיינו שחל בדעת כח של בלבול, והדוגמא הבהירה לכך היא במה שנאמר בפסוק בזמן שיוסף מתוודע לאחים "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" (בראשית, מה, ג'), כלומר הם נבהלו מכח מה שנגלה להם שהוא יוסף אחיהם, וע"י כן נעשה אצלם בלבול הדעת.

זה א"כ החיצוניות והפנימיות שבבהלה, בחיצוניות זוהי תנועה מהירה, ובפנימיות הבהלה היא בלבול הדעת.

גדר הבהלה שבלידה שהיא היפך ה'בהילו' נרו עלי ראשי שבשעת העיבור

ובהגדרה הפנימית של הבהלה, נתבאר בכללות שהיא בלבול הדעת, אבל בהגדרה דקה יותר - שהיא שורש הבהילות הפנימי, הרי כדברי הגמ' הידועים (נידה ל', ב), כשתינוק נמצא במעי אמו דלוק על ראשו כמו שלומדת הגמ' מהפסוק "בהלו נרו עלי ראשי" (איוב כ"ט, ג') והיינו שה'בהלו' זוהי ה'הילה' של הנר שדלוק על ראשו, כלומר, גדר הדבר

הוא שכאשר האדם נמצא במעי אמו הוא בעל ישוב דעת, הוא 'שרוי בטובה' כלשון חז"ל, והיינו שכשיש לו את האור על הראש שזהו האור במדרגת 'בהלו נרו עלי ראשו' - אורו יתברך שמו שמתגלה אצלו בנשמה - באור שמאיר על גבי התינוק שנמצא במעי אמו, בו מונח שורש הישוב דעת.

ומצד כך, העומק של 'בא מלאך ומלמדו את כל התורה כולה' היינו משום ש'כל התורה כולה' זהו הישוב דעת השלם שיש לו לאדם, והיינו משום שכל חסרון דעת של האדם נובע מחסרון הארת התורה בקרבו.

ורק מכח שמאיר בו ההארה של תורה ששייכת לחלקו שלו בשלימות, שזה ההגדרה של 'כל התורה כולה' - כל חלקו שלו בתורה, מכח כך הוא בישוב דעת השלם וזה מה שמתגלה ב"בהלו נרו עלי ראשי".

אבל כשאותה הארה מסתלקת, בהגדרה כוללת - זהו מה שנאמר בלשון הפסוק "תסתר פניך יבהלון (תהלים כ"ד, כ"ט)", כי כאשר יש הסתרת פנים של הקב"ה היפך מ"באור פניך" מתגלה "תסתר פניך", התולדה של זה היא בהלה.

ובפרטות, לעניינא דידן ההסתר פנים הזה, זהו כאשר מסתלקת ההארה של "בהלו נרו עלי ראשי", ושם מונח שורש הבהילות.

ומצד כך נאמר בלשון הפסוק בישעיה ("ג, ח") "ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יחילון" כלומר שהזמן שבו מתחילים צירי לידה זהו גם הזמן של תחילת הבהלה, כי בכח הלידה מונח בעומק שורש של בהלה.

והיינו שכשמתחילה ההסתלקות של "בהלו

מסתלק אז מהעובר ה'בהלו נרו עלי ראשי' ולכן זהו זמן של בהלה.

והרי שבזמן הלידה חל עומק הקלקול של הבהלה.

שורש ה'בהלה' המתגלה ב'בלהה' שפחת רחל

ונתבונן לפי"ז להבין עמוק - דייקא אצל יוסף מתגלה "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", שהרי כשרחל אמו היתה עקרה, היא ביקשה מיעקב להכניס את בלהה שפחתה ליעקב אבינו לאשה - שבמידת מה היא נהיית צרתה ע"י זה - כמו שנאמר בקרא "ותאמר הנה אמתי בלהה בוא אליה ותלד על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה" (בראשית ל', ג') וכמו שאומרים חז"ל להדיא שבלהה זה אותיות בהלה שבשעה שבלהה ילדה היתה אז בהלה כיון שהיה לבלהה קושי להניק את הוולד שזה גרם לבהלה בלידתה.

ומה שמונח כאן בעומק דברי חז"ל הוא שזה גופא שורש לידתו של יוסף, שהרי בכללות כיון שרחל אמרה כשהיא הכניסה את בלהה "ואבנה גם אנכי ממנה" זה גופא גרם את לידתו של יוסף, ובפרטות הוא נולד משורש הבהלה שהיתה בהכנסתה של בלהה, ולכן גם באחרית הדבר מתגלה אצל יוסף דייקא "כי נבהלו מפניו", והיינו א"כ שתחילת הבהלה לא התחילה מכח יוסף עצמו אלא שורשה היה במה שרחל רצתה להכניס את בלהה כצרתה - "ואבנה גם אנכי ממנה" וכח הבהלה שנמצא בבלהה, הוא היה השורש שהביא לידי מציאות של לידה גם אצל רחל עצמה כי זה עורר את זמן הבהלה שיתגלה אצל רחל בשעת הלידה.

מדרגת התיקון אצל יוסף שה'בהלה' נהפך לבית יוסף 'להבה'

ויתר על כן - אצל יוסף התגלה מהלך הפוך

נרו עלי ראשי" של העובר במעי אמו שאז מתחיל התהליך של "יוצא לאויר העולם" ע"י צירי הלידה, שם מתחיל כבר מהלך של בהלה מכח תפיסת ההסתלקות של ה'בהלו נרו עלי ראשי', והרי שה'בהלו נרו' הופך ל'בהלה'.

וכאשר הלידה היא באופן הזה, מתגלה שה'בהלה' היא מלשון ב'-הלאה כלשון הפסוק "גש הלאה" (בראשית י"ט, ט'), והיינו שמכח שההתקדמות היא לא באופן של תנועה אחת קדימה, אלא של שתי תנועות בבת אחת, זה נקרא בעומק בהלה, ההתקדמות באופן של ב'-הלאה, של שני שלבים בבת אחת. ועולה א"כ, ששורש הבהלה המתגלה אצל האדם היא בשעת לידתו של האדם.

גילוי הקטרוג בשעת הלידה מכח הבהלה

ויתר על כן, הרי כדברי המשנה בשבת "על שלושה דברים נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנידה בחלה ובהדלקת הנר" כלומר שדווקא בשעת לידתן יש קטרוג של המקטרג, וכמו שמבואר בסוגיית הגמ' בשבת בבבלי ובירושלמי שמשום שהאשה - "קלקלה חלתו של עולם" בכח האכילה מעץ הדעת לכן היא מקיימת את מצות הפרשת חלה בשביל לתקן זאת, וע"י שהאשה אינה זהירה בחלה מתעורר קטרוג בשעת הלידה.

וכדברי הגמ' שם בשבת (דף ל"ב ב') "ר' אלעזר בר' יהודה אומר בעוון חלה אין ברכה במכונס וכו' שנאמר וכו' והפקדתי עליכם בהלה וכו' אל תקרי בהלה אלא בחלה" והיינו שכיון שה' וח' הם אותיות המתחלפות בלשון הקודש, לכן הגמ' דורשת להחליף את ה'בהלה' ל'בחלה', כלומר שהזמן שמתעורר הקטרוג של עוון חלה - ששורשו הוא בחלל הפנוי - זהו בזמן שיש בהלה - שזהו בשעת לידתן של הנשים, וכמו שנתבאר שכאשר האשה יולדת

יוסף כמו שנתבאר, מתגלה להיפך שכשהוא עולה לגדולה שאז נאמר בו "ויריצוהו מן הבור" - ה"ויריצוהו" זה מאותו לשון של צר-צירים בהיפוך סדר האותיות, והרי שבעלינו לגדולה זה בבחינת לידה, ומכח כך חוזר ומתעורר בו שוב ה"בא מלאך ומלמדו את כל התורה כולה" במה שהוא אינו משכח את השבועים לשון שהמלאך לימדו.

ובהגדרה יותר דקה, כל עובר שנמצא במעי אמו, הוא נמצא במקום שהוא מעין בית האסורים, וכאשר הוא יוצא יש בו 'מתיר אסורים' בבחינת מה, וכשיוסף היה בבית האסורים והוא עלה לגדולה, הרי שזה בבחינת עובר שיצא ממעי אמו, אלא שלהיפך ממה שנאמר אצל עובר במעי אמו שכשהוא יוצא לאויר העולם בא מלאך ומכה על פיו וע"כ מפקיח החיבור שלו ל'בהילו נרו עלי ראשי' שמכח זה הוא יודע את כל התורה כולה, והוא משכח, אצל יוסף דייקא נאמר להיפך "על פיך ישק כל עמי" שזה התגלה מכח ה"אין נבון וחכם כמוך".

ומונח כאן העומק שאצל יוסף עצמו, הוא הופך להיות במדרגה עליונה יותר, - מהצד התחתון שבו, הוא נולד מהשורש של מה שנכנסה בלהה לביתה של רחל שע"כ כן - "ואבנה גם אנכי ממנה" ונולד יוסף, ומצד כך כמו שנתבאר זהו שורש הבהלה התחתון, ומשורש הבהלה הזו התפשטה בהלה לאחים ולכן - "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" שזה גרם שהם נבהלו מפניו.

אבל דייקא הם נבהלו מפניו, אבל יוסף כשלעצמו הוא במדרגה העליונה יותר, ומצד כך כמו שנאמר בקרא "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה" היינו שהבהלה הופך ללהבה, זה מדרגת התיקון המתגלה באש שנמצאת אצל יוסף.

וכמוכן מצד הקלקול מתגלה באש שהיא

בדיוק מהמהלך של כל לידה, שבכל לידה, כשהעובר נמצא במעי אמו בא מלאך ומלמדו את כל התורה כולה ולאחמ"כ בשעת הלידה המלאך סוטר על פיו והתינוק משכח, אבל אצל יוסף מתגלה להיפך שהרי כאשר הוא היה במצרים, קודם שהוא עלה לגדולה בא מלאך ולימדו את כל השבועים לשון שזה מקביל למלאך שבא אצל העובר ומלמדו את כל התורה כולה - ויוסף לא שכח זאת כמוכן כשהוא עלה לגדולה.

שהרי זה ברור לכל בר-דעת שהמלאך לא לימד אותו רק את השבועים לשון כפשוטו דהיינו שכמו שבשבועים אומות, כל אומה ואומה יודעת את לשונה, כך גם המלאך לימד את יוסף את אותם שבועים לשון של האומות, שהרי כדברי הר"ן הידועים בתחילת נדרים, לשון האומות כפשוטה אינה אלא הסכמת האומות שכל אומה הסכימה לדבר בלשון שלה, וא"כ, זה תפיסת לשון של האומות ולא תפיסה של מלאך שמלמד את יוסף שבועים לשון.

וברור א"כ שמה שהמלאך לימד את יוסף זה את השבועים לשון כפי שהם בשורשם בלשון הקודש; וכמו שמפורש בקרא שהתורה נכתבה 'באר היטב' שאומרים ע"ז חז"ל דהיינו בשבועים לשון, כמו כן המלאך לימד את יוסף את כל שורשי התורה שמהם יוצאים השבועים לשון ומכח כך הוא גם ידע את השבועים לשון בפועל, אבל ודאי שאי"ז רק ידיעת השבועים לשון כשלעצמם.

וזה מה שאומר פרעה ליוסף "אין נבון וחכם כמוך" שנבון זהו 'מבין דבר מתוך דבר', כלומר - 'מתוך דבר' של הדברי תורה הוא 'מבין דבר' - את השבועים לשון.

והרי שמה שנאמר על עובר שבא מלאך ומלמדו את כל התורה כולה שלאחר מכן כשהוא יוצא לאויר העולם הוא משכח, אצל

של יוסף שהוא מלבה את הגחלים וע"י כן הוא מגדיל את מציאות האש וע"י כן מתגלה ה"בית יעקב אש ובית יוסף להבה", וזהו העומק של "אין נבון וחכם כמוך" המתגלה אצל יוסף, כלומר, לא מתגלה אצלו הצד דקלוקל של מדרגת הבהל, הבהילות, אלא מדרגת הלב שהוא מקום הגילוי של ה'נבון'.

אצל המן נאמר "ויבהילו להביא את המן", אבל אצל יוסף שזה מצד התיקון נאמר "ויריצוהו מן הבור", שכשהוא עולה לגדולה, זה לא באופן של בהלה אלא באופן של 'ויריצוהו' בבחינת 'רצוי לרוב אחיו' מלשון רצון, זה מה שמונח ב'ויריצוהו' וזהו עומק מדרגת התיקון המתגלה אצל יוסף.

וא"כ, שורש הבהלה היא במדרגת הלידה כמו שהוזכר, בזמן שהאדם נעתק ממדרגת 'בהילו נרו עלי ראשי' והוא נופל לתת לאויר העולם מכח מדרגת הלידה שכל שורשה היא מציאות של בהלה.

וכיון ששורש הלידה של האדם על דרך כלל היא מציאות של בהלה, לכן גם מתגלה שורש לקלוקל שע"ז מתפללים "למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה", שכיון שאדם נולד מבהלה, לכן יתכן אופן של נפילה שזהו החשש שהלידה תהיה לבהלה.

וזה היה הפחד של יעקב אבינו כשהאחים הראו לו את הכתונת של יוסף הוא אמר - "חיה רעה אכלתהו טרוף טרוף יוסף", כלומר, החשש של יעקב היה שבמקום שיתגלה ה'בית יעקב אש ובית יוסף להבה', מתגלה שיוסף עצמו נופל למדרגת הבהלה בבחינת 'נלד לבהלה' כיון שיוסף נולד מכח מדרגת בלהה כמו שנתבאר.

יוצרת מציאות של בהלה ובפרט להבה של אש שהיא יוצרת מציאות של בהלה וזה גם גורם שלאחמ"כ, הלהב-אש מבלה את הדבר ומכלה אותו, והרי שיש כאן התחלפות של האותיות מבהל ללהב ומלהב לבלה שהדבר חוזר ומתכלה.

מדרגת 'נבון' שמתגלה אצל יוסף ב'בהל' שהופך ל'הלב'

אבל במדרגה העליונה של "אין נבון וחכם כמוך" שמתגלה אצל יוסף - דייקא ה'נבון' שבו הוא לפני ה'חכם' כי מדרגת ה'נבון' מתגלה דייקא בלב שזהו - "לב מבין" בלשון חז"ל כי מקום הבינה הוא בלב, ומצד כך הבהל מתחלף להלב אצל יוסף שזה שורש מציאות הנבון דתיקון שמתגלה במדרגתו של יוסף.

ולפי"ז נתבונן להבין במה שהאחים קמו על יוסף - בתחילה הם רצו לכלות אותו ולאחמ"כ היה את עצתו של ראובן ועצתו של יהודה וכו', - ושורש הדבר שהאחים קמים על יוסף זה מעין מה שקין קם על הבל אחיו והרגו, שמאותו שורש האחים קמים על יוסף בכדי לבטל אותו ממדרגת ה'להב-אש' שבו שזה ה'בית יוסף להבה' והרי שהשורש של זה הוא דייקא ב-הבל אחיו של קין.

ומצד כך - הרי כשהאש היא באופן של גחלים, יש אופן שהגחלים הם "מעמיא עמיא ואזלא" ויש אופן של גחלים שהאש בוערת בהם יותר שנקראים 'גחלים לוחשות' שהם נקראים 'לוחשות' כי זה אש שבוערת באופן של לחישה.

אבל יש אופן לחזק את אש הגחלים ע"י שמלבים אותם, וזה מה שמתגלה בכחו

^א ובלשון המקרא זה נקרא 'לב שומע' - "ונתת לעבדך לב שומע".

^ב כדוגמת לשון הגמ' בב"ק "ליבה וליבתה הרוח".

כח הבהלה המתגלה בכללות אצל אחי יוסף ובפרטות אצל ראובן

ומצד כך, מה שנאמר אצל ראובן "פחז כמים אל תותר וגו' אז חללת יצועי עלה" שזה היה המעשה של ראובן שהוא בבחינת 'פחז כמים' מלשון פזיזות דהיינו מעשה של בהלה, וכדברי חז"ל שזה קאי על מה שראובן העתיק את מיטתו של יעקב אבינו מאהלה של בלהה לאהלה של לאה.

כלומר - מונח כאן שהכח שממנו עשה ראובן את הפעולה שהיא בבחינת 'פחז כמים' זה מכח הבהלה שבבלהה, והיינו שבכח 'הפחז' שבו התגלה צד הנפילה שבבלהה וזה גרם לו לעשות את אותה פעולה שהיא בבהילות בבחינת 'פחז כמים אל תותר'.

אבל כאשר מתגלה הצד דתיקון הרי שמתהפך הדבר ע"י שנעתקת הבכורה מראובן ליוסף שנאמר בו "בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו" שיוסף הופך להיות הבכור.

וביחס מדויקדק למה שהוזכר קודם לכן - הכח של הבהלה התגלה בכללות אצל האחים במה שנאמר בהם "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" - אבל מתוך כללות הבהלה המתגלה אצל האחים, בפרטות הבהלה הזו חלה על ראובן שהוא זה שהציע שהמיתה של יוסף תהיה באופן של "השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו" (בראשית, ל"ז כ"ב) שזה לא הריגה בידים ממש, אבל כדברי חז"ל "אין בו מים" - אבל נחשים ועקרבים יש בו" והרי שמונח כאן שורש של צד מיתה אצל יוסף במה שמורידים אותו אל הבור.

והרי שמונח כאן שורש הפגם שראובן מנסה להפיל את יוסף למדרגת הבהלה שמונח במיתה.

אבל מצד התיקון מתגלה שאף כשיוסף יורד

לבור - ובהמשך, בירידתו לבור בית האסורים במצרים - "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו - זה יוסף" כמו שאומרים חז"ל במה שהוא לא בטח בשר המשקים, כלומר - הוא לא התקלקל אלא מתגלה בו מדרגת "אין בו מים" שזה קאי על בחינת המים שנלקחים ע"י שר המשקים מהצד דקלקול.

וע"י כן, מה שהציע ראובן "השליכו אותו אל הבור" שזה באופן של בהלה, זה נעתק על פניו שזה מה שראובן לוקח בפרטות את כח הקלקול של הבהלה שהיתה בכללות אצל כל האחים.

ולכן זה חל בו באופן של 'פחז כמים אל תותר', שלהיפך מה'אין בו מים' שאצל יוסף, מתגלה אצלו מים ששייכים לשר המשקים מהצד דקלקול.

והרי שכל הכח דקלקול של הבהלה נעתק לראובן, ואילו אצל יוסף מתגלה להיפך, שכמו שנתבאר זהו שורש כח עלייתו ש"בא מלאך ומלמדו שבעים לשון", כלומר שאין אצלו בהלה אלא הוא בעל ישוב דעת ולכן מלמדו המלאך את השבעים לשון כפי שהם בשורשם בתורה כמו שנתבאר.

ולכן פעולת יציאתו מן הבור היא איננה באופן של בהילות אלא באופן של "זיריצוהו מן הבור" כמו שהוזכר, זוהי מדרגת יוסף כפי שהיא מתגלה מהצד דתיקון.

צד הבהלה שהתגלה אצל יוסף שמכחה מת קודם לאחיו

אבל גם אצל יוסף התיקון לא היה באופן שלם, שהרי כפי שנתבאר, תחילת הבהלה שמתגלה אצל האדם היא בזמן הלידה, והאחרית של הבהלה שמתגלה היא בשעת המיתה שעל שעת המיתה דייקא נאמר "תסתר פניך יבהלון" בבהלה המתגלה אז.

- בהילות וע"ז נאמר 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה' שכמו שאומרים רבותינו ש'ניגע לריק' זה קאי על מי שח"ו מוציא שז"ל שזהו קרי אותיות ריק ועי"כ מתגלה 'נלד לבהלה', וזה מה שהתגלה גם אצל יוסף, והרי שגם אצל יוסף עצמו התיקון לא היה באופן שלם.

מחד גיסא, מכח מה שהוא עלה לגדולה הוא הפך מבהל ללהב בבחינת "שתהא שלהבת עולה מאיליה" שזה מה שהתגלה אצל יוסף מעין המנורה, כלומר - מה שהוא עלה לגדולה להיות משנה למלך זה מכח הלהבה שהיא עצמות כחו - "בית יעקב אש ובית יוסף להבה" כטבע הלהבה שהיא עולה למעלה, ולכן נאמר בו "ויריצוהו מן הכור כי הוא עולה למעלה כשלהבת שעולה למעלה, וזה א"כ עומק תיקונו.

אבל מאידך, הכח לא נתקן בשלימות מכח ה'ויפוזו מבין זרועי ידיו' שזהו ה'ויפוזו' מלשון פיזז כמו שנתבאר, וכיון שגם אצלו לא היה תיקון בשלימות, לכן בעליה שלו לגדולה מונח ג"כ צד מסויים של בהלה, ולכן אומרים חז"ל שכיון שהוא נהג ברבנות שזה מה שהוא עלה לגדולה על גבי אחיו, לכן חל בו עומק הקלקול של מי שנוהג ברבנות ונתקצרו ימיו למות קודם.

ועומק ההגדרה של 'נתקצרו ימיו' היא שהמיתה הזו היא מיתה של בהלה, כלומר - יש מי שמת תוך ב' ימים שהיא מיתה של בהלה כמו שהוזכר לעיל מהמשנה בשמחות אבל בהגדרה הרחבה יותר, כל מי שמתקצרים ימיו זה מיתה של בהלה.

והיינו שאצל יוסף מתגלה בעומק, שהבהלה הזו שהיתה צריכה להיות מתוקנת, היא עדיין לא נתקנה בשלימות, ולכן העליה לגדולה

והרי כמו שאומרים חז"ל במשנה במסכת שמחות שאדם שמת תוך שני ימים זה גדר מיתה של בהלה, וכמו כן חז"ל אומרים שהקריעה על מת מוגדרת קריעה של בהלה - אין לך זמן מבהיל יותר אצל האדם מזמן המיתה, זהו זמן הבהלה בה"א הידיעה.

ובעומק, מה שמיתה לשתי ימים היא מיתה של בהלה היינו שזה סוג של מיתה שהאדם מת במהירות, והמהירות הזו היא צד מסויים של בהלה שמתגלה במיתתו.

ובעומק הדק יותר, הרי כמו שאומרים חז"ל יוסף מת ראשון לכל האחים כולם, שעל אף שהוא לא היה גדול של האחים במנין השנים, אך מפני שהוא נהג ברבנות, לכן הוא מת לפני כל האחים.

והשורש של מה שהוא נהג ברבנות, התגלה בתחילה בחלומות שהוא חלם כמו שאמרו עליו האחים "הנה בעל החלומות הלזה בא", אבל בפרט כשיוסף אמר את הדיבורים הללו שגרמו לכך ש"לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", היינו שבזה יוסף גורם להם להיבהל וכאן התגלה שהוא נוהג ברבנות ולכן הוא מת לפני האחים.

לעיל נתבאר מהלך התיקון שהבהלה חלה על כללות האחים ולאחר מכן בפרטות על ראובן ואילו אצל יוסף מתגלה שהוא עולה לגדולה ומכח כך נאמר בו "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה" שהלהבה מתקן את שורש הקלקול של הבהלה.

אבל עדיין התגלה גם ביוסף צד מסויים של חסרון שזה מה שנאמר בו "ויפוזו זרועי ידיו" כמו שאומרים חז"ל (סוטה ל"ב), שאלו הם העשרה טיפין שיצאו מבין זרועי ידיו של יוסף במעשה דאשת פוטיפר שזה תנועה של פיזזות

² ואמנם מצד אחד הוא כן היה גדול האחים כמו שהוזכר לעיל שהוא קיבל את הבכורה כמו שנאמר בו "בכור שורו הדר לו", ויתר על כן שהרי הוא עלה לגדולה - למלכות ומכח כך הוא גדול מכל האחים.

³ משורש קרוב לזה נאמר אצל ראובן 'פחז' שהוא שורש קרוב ל'ויפוזו'.

בהלה וסופו בהלה.

הרי אם אדם הראשון היה חי כראוי והוא לא היה אוכל מעץ הדעת, לא היה מתגלה בו "פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים וחי לעולם" (בראשית ג', כ"ב) אלא "ולקח מעץ החיים וחי לעולם" בלי 'פן' זה מה שהיה אלמלא אדם הראשון חטא אז ראשיתו לא היתה בהלה כי כל מה שראשיתו בהלה זה מכח מה שהאשה נתקללה בעשרה קללות^ה, אבל אילולי החטא של האשה היא היתה יולדת בנחת ולא בצער^ו, והרי שהבהלה נובעת מכח שורש החטא של האכילה מעץ הדעת.

ובדקות, כדברי רבותינו הידועים מאד שאילו אדם הראשון היה ממתין לשבת קודש הרי שהיה מותר לו לאכול מעץ הדעת כי כל גדר האיסור של האכילה מעץ הדעת היה איסור לזמן שאסור לאכול ממנו ביום השישי, אבל אילו הוא היה נכנס לשבת קודש, היה מתגלה בעץ הדעת בחינת הדעת דתיקון שזה המדרגה של "לדעת כי אני ה' מקדישכם" והיינו שמדרגת הדעת היתה נקשרת יחד עם החיים העצמיים שזהו החיבור של שני העצים, עץ החיים ועץ הדעת כאחד כידוע מאד בבחינת "והיו לאחדים בידך" כלשון הפסוק.

ועולה א"כ שכל השורש של האיסור היה במה שהם הקדימו לאכול מעץ הדעת קודם הזמן הראוי לאכילה. והיינו שפעולת האכילה הזו היתה פעולה של בהלה שהם מיהרו ונחפזו לאכול מעץ הדעת קודם הזמן הראוי, ובלשון חז"ל זה נקרא "אכלה פגה" שזה אכילת הפרי קודם זמן בישולו.

וכיון שזה שורש הקלקול של האכילה מעץ הדעת, לכן תחילת הלידה שחלה בה קללתה של חוה מכח שורש הקלקול

שמכח הלהב שבו איננה חלה באופן השלם, והרי שמה שהמיתה של יוסף קדמה לכל האחים כולם, היא גופא מאותה מציאות שהכח של הלהב איננו נתקן בשלימות.

ומכח כך במה שהוא מת קודם לכל אחיו חוזר ומתעורר בדקי דקות השורש של מה שהאחים רצו להורגו שכמו שנתבאר זה מאותו שורש שקין קם על הבל אחיו והרגו, וכמו שאצל קין המשיכו ימיו עי"כ יותר מהבל, כמו"כ מתגלה השורש הדק הזה אצל יוסף במה שהוא מת קודם לאחים, שהרי מתחילה הם קמו עליו לבטלו, ולכן זה מה שמתגלה בפועל לבסוף, שעצתם מתקיימת בדקי דקות במה שהוא מת קודם להם, שזה מאותו שורש של ביטול שהיה מונח מעיקרא בעצת האחים.

שורש הבהלה שמתגלה באכילה מעץ הדעת

ואם כן, תמצית הדברים שנתבאר - כח הבהלה מתגלה בתחילת ימיו של האדם והוא מתגלה גם בסוף ימיו של האדם, תחילתו בהלה וסופו בהלה.

והרי כמו שנתבאר, עומק הבהלה היא מכח שאין לאדם דעת שלימה, אבל כשיש לאדם דעת שלימה כמו בזמן שהוא עובר במעי אמו שמלמדין אותו את כל התורה כולה, הרי שמתגלה אצלו ה"בהילו נרו עלי ראשי" ושם הוא מופקע ממצאות של בהלה.

ורק כאשר מתגלה אצל התינוק ה'יוצא לאויר העולם' הרי שחל מכח אויר העולם הכח של "אל תקרי בהלה אלא בחלה" שזה מה שמתגלה משורש האכילה מעץ הדעת שעל זה נאמר "היא קלקלה חלתו של עולם", כיון שכשהוא יוצא לאויר העולם, הוא נכנס למהלכי הדעת, ומצד מהלכי הדעת - תחילתו

^ה כמבואר בגמ' בעירובין בדף ק'.

^ו וכדברי חז"ל שיש את אותם הנשים שלא נמצאות בפיתקה של חוה בקללה של 'בעצב תלדי בנים' ואינם יולדות בצער.

ששם המלאכים קשרו לכל אחד מישראל שני כתרים, וכמו שמפורש שם ברש"י שהכתרים שעל ראשם היו בבחינת "בהילו נרו עלי ראשי", וככל שהאדם מתחבר לדברי תורה באופן שמתגלה בהם מדרגת "נר מצוה ותורה אור", הרי שהוא מתחבר למדרגה העליונה שהיתה קיימת בו בתחילת הוויתו של 'בהילו נרו עלי ראשי'.

וע"י כן הוא יוצא מהחיים של הבהלה ועליו נאמר "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה" שכדברי חז"ל המנוחה היא בשביל "ויט שכמו לסבול" - לסבול את עולה של תורה.

שורש הבהלה מכח 'בזאת אפיך תאכל לחם' לעומת מדרגת 'לכתך אחרי במדבר'

והיינו משום שבעומק כל מנוחת הנפש שיש לו לאדם זה מכח הימים שהוא היה שרוי בהם בטובה שזהו המדרגה של עובר במעי אמו, ששם הוא אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה, וכן לאחר שהוא יוצא לאויר העולם כל עוד שהוא יונק משדי אמו שזה עדיין מעין מדרגת העיבור שהיתה, מה שאין כן לאחר שהוא יוצא לאויר העולם וכבר אינו יונק משדי אמו, נאמר בו "בזאת אפיך תאכל לחם", שזהו שורש כל הבהלות שישנם בעולם.

אבל כשהאדם חוזר למדרגה הזו שבה התפיסה היא 'עובר במעי אמו' - שם אין "בזעת אפיך תאכל לחם" שהרי הוא אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה, או במדרגת היניקה שהיא מעין העיבור כמו שנתבאר, והרי שהוא לא שייך לתפיסה של 'בזעת אפיך תאכל לחם'.

מי שחי במדרגה הפנימית של "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" שאלו הם

שבאכילה, היא באופן של בהלה. וכמו"כ סופו של האדם שנאמר בו "כי ביום אכלך ממנו מות תמות" היא ג"כ בהלה מכח החטא, והרי שלאחר החטא תחילתו של האדם בהלה וסופו בהלה.

ובדרך רמז, השורש בהל הוא בגימטריא ל"ז וב' פעמים ל"ז עולה ע"ד שזהו ה-דע שורש הדעת, כלומר, שהבהל שמתגלה בתחילת החיים והבהל שמתגלה באחרית החיים שורשם בעומק הוא בדע, בחטא עץ הדעת.

היציאה מחיים של בהלה ע"י החיבור למדרגת 'בהילו נרו עלי ראשו'

וברור לכל בר-דעת - אם בראשית יש בהלה ובאחרית יש בהלה הרי שגם האמצע של מהלך החיים הופך להיות ג"כ מציאות של בהלה.

זה כל בהילות החיים שאנחנו מכירים בחיי היום-יום ששורשה היא בבהלה שנמצאת בראשית בלידה ובבהלה שנמצאת באחרית במיתה, שכיון שראשו וסופו הוא בהלה, הרי שגם ה'מציעתא' שגנוזה בין הרישא לסיפא - כל מהלך החיים כולם, מונח בהם תפיסה של בהלה.

וזה העומק הנורא של גלות הנפש שהאדם נמצא בתוכה, שזהו מחמת שראשיתו ואחריתו הם כך, ולכן גם לכל אורך חייו מונח בחיים צד מסויים של בהלה דקלקול שהוא משורש עץ הדעת כמו שנתבאר.

אבל ככל שהאדם חוזר בפנימיות נפשו למקום עיבורו, למקום השורש של "בהילו נרו עלי ראשי", כך הוא מפקיע את עצמו מתפיסת הבהלה.

והכח לחזור לכך זהו ע"י שהאדם עמל בתורה שאז הוא מעורר את מדרגת מתן תורה

הרי שהוא עולה מדרגה אחר מדרגה "מחיל אל חיל" ומצד כך, היפך מ'אל תקרי בהלה אלא בחלה' מתגלה שזה הופך להיות 'בחיל' שהחיל זהו עומק הכח של התורה בבחינת חכמה - כח - מה.

וזוהו העומק הפנימי של היציאה מתפיסת הגלות שתחילתה בהלה ואחריתה בהלה, שהלידה היא בבהלה והמיתה בבהלה ועי"כ מונח גם ב'מציעתא' שכולו באופן של בהלה, וכמו שהוזכר שזה משורש מה שאדם וחיה הקדימו את האכילה מעץ הדעת קודם זמנה שזה אופן של בהלה, ומכאן ואילך כל תפיסת החיים של "בזעת אפיך תאכל לחם" היא של בהלה.

אבל כאשר מתגלה מהלכי התיקון שהאדם דבק באור התורה והוא צועד צעד אחרי צעד - לא שני שלבים בבת-אחת - ובאופן הזה כל מדרגותיו באופן של צעד אחרי צעד, מדרגה אחר מדרגה, כאן מונח עומק התיקון של מדרגת הבהלה.

וכאשר יאיר האור השלם של הגאולה שאז עתידים הכתרים לחזור לעם ישראל, כמו שדורשת הגמ' שמשו רבינו נטל מעם ישראל את כל הכתרים אבל הוא עתיד להחזיר להם את זה, וה'עתיד להחזיר' היינו שלעתיד לבוא הם יוצאים ממדרגת הבהלה והולכים מחיל אל חיל - ואז "יראה אל ה' בציון".

(ב-ה בהל בלכביפדיה עבודת ה')

מספר שיעור בקול הלשון 35387203

הארבעים שנה שירד לבני ישראל מן במדבר, הרי שהוא בבחינת תינוק הנסרך אחר אמו'.

זהו "לכתך אחרי במדבר" שאופן ההליכה היא או בבחינת "אוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה" שבמדרגת עיבור, או באופן של נסרך אחר אמו שבמדרגת יניקה, אבל מ"מ אין לתינוק מציאות עצמית אלא כולו בטל לאמו.

הדביקות באור התורה שמכחה מתגלה לעת"ל "יראה אל ה' בציון"

ועי"כ מאיר בו ה'בהילו נרו עלי ראשי', מאיר בו ה'תורה אור' שזהו הבחינה של 'כתר תורה' כלשון המשנה באבות שאלו הם שני הכתרים שהיו במדרגת מתן תורה¹, - שם האדם מחובר בעצם למדרגה של האור, למדרגה של "באורך נראה אור", ושם האדם חי בעולם שהוא יוצא מכל תפיסת הבהלה, מה שהבהלה נמצאת בעומק החיים זהו מחמת שהאדם רוצה כל הזמן כשהוא צועד קדימה לצעוד שני צעדים בבת אחת, וכמו שנתבאר שבהלה היא נוטריקון ב'-הלאה.

אבל כאשר האדם דבק במדרגת האור, על זה נאמר "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל ה' בציון", כלומר - שתראה המדרגה של הר ציון שמשם יוצאת הוראה לישראל ומשם יוצאת הארה לישראל כמו שדורשים חז"ל על 'הר המוריה' שהוא מקום של הוראה ומקום של אור.

ושם, כשהאדם נמצא בדביקות במדרגת התורה,

¹ וכדוגמא במה שנאמר בדין סוכה שקטן הצריך לאמו פטור מן הסוכה. וכמו"כ באשה המגיעה ממדינת הים שכשיש תינוק שנסרך אחריה מחזיקים שהוא בנה, וכיו"ב עוד דוגמאות שיש לזה כלשונות הש"ס.

² וכמוכן, בהגדרות דקות כל ביטוי שהוזכר זה הגדרה דקה לעצמה, אבל הכיוון של מהלך הדברים זהו האור שנמצא על ראשו.

³ וכידוע עד מאד שמשו הוא בבחינת דעת.

אוצר האותיות

חיים מבוהלים

רוח שבמים (שבמים)

יסוד המים עניינו תאוה, והתאוה היא היג ררות. ויסוד הרוח עניינו תנועה. ולכן, רוח שבמים שבמים עניינו היגררות שנוספת לה תנועה. הרוח מוסיפה תנועה יתרה בהיגררות, וכן מביאה להיגררות נוספת.

צורת תוספת התנועה בהיגררות מתחלקת לארבע עה לפי ארבעת היסודות, וכפי שיבואר להלן.

עפר שברוח שבמים - חיים מבוהלים

יסוד העפר מוסיף לתנועה קביעות. עפר שברוח שבמים עניינו - קביעות של היגררות. כלומר, תכונת ההיגררות נעשית קבועה בנפשו של האדם, והאדם נגרר כל הזמן אחר כל דבר, גדול כקטן. ומכיוון שבכל רגע הוא נגרר אחר דבר אחר, הוא רץ בבהלה מדבר לדבר.

אם כן, הקלקול שמתגלה בפרטות של יסוד העפר הוא - חיים מבוהלים.

קיים הבדל יסודי בין מהירות לבין בהילות. מהירות היא תנועה מהירה שנעשית מתוך מחשבה, ואילו בהילות היא תנועה מהירה שנעשית ללא מחשבה, מתוך דחף. ההיגררות יסודה בחוסר מחשבה, וכשחוסר המחשבה מצטרף לתנועה מהירה - התוצאה היא בהילות.

כשהבהילות נקבעת בנפש האדם - מכח יסוד העפר - האדם חי חיים מבוהלים.

אצל תינוק ניתן להבחין בבירור במעבר המבוהל מדבר לדבר: כל רעש גורם לו לסובב את ראשו, כל צעצוע חדש מיד מושך אותו אליו ומסיח את דעתו מהצעצוע הקודם, וכן הלאה. הוא לא חושב כלל כשהוא פונה מדבר לדבר, אלא כל

דבר שרואה או שומע - מיד מושך אותו אליו.

אצל אדם מבוגר, שכבר יש בו כח המחשבה, ההיגררות אינה רק במעשים אלא גם במחשבה. וכשם שהוא נגרר תדיר אחר כל דבר קטן בלי מחשבה, ונהיה מבוהל במעשיו, כך הוא נגרר בכל עת גם במחשבותיו, ומחשבותיו נעשות מבוהלות. כך כח ההיגררות קונה קביעות בנפשו, ורוב מעשיו נעשים במהירות וללא מחשבה, והוא פשוט חי חיים מבוהלים.

בדרך כלל, אדם שלקוי בקלקול הזה נפשו ריקנית כמעט לחלוטין. וככל שהאדם מלא יותר בפנימיותו כך הוא נגרר פחות אחר דברים חיצוניים, ולהיפך - ככל שנפשו של האדם ריקנית יותר, כך הוא נגרר יותר כלפי חוץ. אדם שנגרר כל הזמן בקביעות - ברור שנפשו מרוקנת כמעט לחלוטין מתוכן אמיתי.

אדם כזה אין לו לא עולם הזה וכמעט גם לא עולם הבא, רח"ל. הרי העולם הבא של האדם תלוי בעולם הפנימי שהוא חי בעולם הזה, ואת זה אין לו כמעט לחלוטין, וגם את החיים החיצוניים של הנאות העולם הזה אין לו - משום שהוא חי בצור רה מבוהלת, רץ כל הזמן מדבר לדבר, ובאופן כזה כמעט שאינו יכול ליהנות מהנאות העולם ולהפיק מהם חיות לנפש, אפילו חיצונית.

למעשה, כל החיים של אדם מבוהל מורכבים מרצף של פעולות חיצוניות משני סוגים בלבד: א. מה שהוא מוכרח לעשות (לצור) רץ קיומו בעולם, כגון: אכילה, שתייה, שינה, צורכי פרנסה ועוד). ב. מה שהוא נגרר לעשות. וכל מעשיו כולם נעשים באופן מבוהל*.

[דע את מידותחך הדרכה מעשית תאוד 009 הגררות מהירה רוח בהלה בתוך הספר תיקון כוח התאוה פרק יג']

* לעיתים רחוקות ניתן להשתמש בתכונה של הבהילות לדברים שבקדושה, אבל זו עבודה שנאמרה ליחידים בלבד - עבודה של "כפאז שד". בניית סדר החיים במהלך כללי של מעשים מהירים בלי מחשבה זוהי סכנה נוראית. רק מי שיש לו כח לעשות דברים בלי מחשבה ומיד כשנגמר המעשה יכול לחזור למחשבה צלולה ככהרף עין - יכול להשתמש בעבודה זו, וכמובן במקום שבו היא מביאה תועלת.

מדור מחשבה

בלביפדיה מחשבה

בהל

סוגיות במחשבה

בהל

בלבניפדיה מחשבה

בהל

שני מהלכים בשורש 'בהל'

שורש 'בהל' מלשון בהלה, שורש זה מופיע ג' פעמים בחמשה חומשי תורה, ובנ"ך יש עוד כמה אזכורים בעיקר בתהלים.

בתורה שורש זה מוזכר בפרשת ויגש, (בראשית מה ג) "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", בשירת הים ג"כ נאמר (שמות טו טו) "אז נבהלו אלופי אדום", ופעם נוספת בפרשת בחוקתי (ויקרא כו טז), "אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת לכלות עיניים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם".

בכללות 'בהלה' היא מלשון פחד, אבל בפרטות 'בהלה' זה מלשון בהילות הדעת, בהילות של המוחין. מצד כך הפועל של אותו בהלה הוא שהאדם אינו בישוב דעת, ונחסר בו שיקול הדעת, וכאשר האדם לא נמצא בשיקול הדעת אזי הוא עושה הכל בחפזה, הוא עושה את הדבר במהירות. לכן יש פעמים שלשון בהלה נאמר ביחס לפעולה, כשהפעולה נעשית בבהלה היא נעשית במהירות. מ"מ שורש הבהילות של המעשה הוא בבהילות הדעת, שהאדם בהול בדעתו.

ומהו השורש של 'בהלה' מלשון בהילות הדעת, כידוע יש מהלך של "תהו ובהו" (בראשית א ב), זה מקום ריקן ושמים, א"כ שורש הבהלה הוא כאשר האדם נמצא בתהו ובוהו, בתוך תפיסת ה'בהו' שם נמצאת עיקר הבהלה. האדם משתומם על התהו, על השיממון שבדבר, בראשית ימות העולם השיממון היה כללי בעולם, ושיממון פרטי זה באותו ענין שהוא משתומם ואינו רואה בהירות לדבר, זהו הבהלה שהוא נמצא בתוכו.

בדברי רבותינו מבואר שורש נוסף למילה

בהלה, משורש בלל-בלבול, עירוב, תערובת. בדקות יש שני מהלכים מה יוצר מציאות של בוהו, מהלך אחד הוא מצד הריקנות שבדבר, תהוה על שממון שבה, ומצד תולדתו נעשה בהלה, זה מצד הריק, ההעדר. מהלך נוסף הוא שיש עירוב, בלבול, כאשר שני דברים קיימים ואינם מעורבים באופן המסודר והנכון, אלא באופן של תערובת דקלקול, התערובת הזו יוצרת מציאות של בלבול, זה בהלה משורש בלבול.

בדברי חז"ל מוזכר שורש 'בהלה' ביחס לדברים שונים, אדם בהול על ממונו להצילו (שבת קיז:), אדם בהול על מתו לקוברו (שם מג:). בסוגיות בפסחים (עב:) מבואר שכאשר יש זמן לקיים את המצווה האדם בהול לעשות את הדבר, כל זה נובע מכוח התערובת. בדוגמה של אכילת תרומה שהיא חמץ קודם הפסח, צריך לגמור את האכילה קודם הזמן, הוא בהול להספיק את הדברים הראויים לעשות בזמן הראוי להם, זה בהלה מלשון תערובת, שהוא מעורב עם עוד דברים אחרים, זו הבהילות שהזכרה ביחס לאכילת תרומה שהיא חמץ קודם זמן ביעור חמץ. לעומת כך בשני הלשונות האחרים שהובאו שאדם בהול על מתו ואדם בהול על ממונו, הדוגמה הבהירה יותר היא במה שאדם בהול על ממונו לאבדו, הוא בהול ע"מ שהוא לא יגיע לידי מציאות של ריק, שלא יהיה כאן העדר ומציאות של חסרון. כמובן בכל דבר יש את שני השורשים הללו, שהרי כשהוא בהול על ממונו כיצד להצילו ואיך להצילו, יש כאן גם בהלה מלשון בלבול של תערובת.

אלו שני מהלכים במציאות הבהלה, או חיסרון של מוחין שלא רואים את הדבר, הם רואים את הריק, תהו ובוהו, או מלשון תערובת של דברים שיוצרת את הבלבול, וזה יוצר בהלה, זה תמצית הדברים.

שורש 'בהלה' באחי יוסף

הפעם הראשונה שנאמר בתורה יחס של בהילות הוא ביחס ליוסף והאחים, "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", אחיו של יוסף נבהלים מפני יוסף. רבותינו מדקדקים בלשון הפסוק שלא כתוב נבהלו "ממנו" אלא נבהלו "מפניו", כפשוטם של דברים ממנו ומפניו זה היינו הך, אבל בדקות מבואר בדברי רבותינו (ר' צדוק, שפת אמת ועוד) שהיה כאן הארת פנים מסוימת ששייכת למדרגתו של יוסף, ועל אותה הארת פנים נאמר "כי נבהלו מפניו", מאותה הארת פנים שנתגלתה להם הם נבהלו.

מה היא הארת הפנים הזו, אצל יוסף נתגלה "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח א), כאשר יוסף ירד למצרים נאמר (בראשית מא יב) "ושם אתנו נער עברי", נער זה לשון של טיפש, אבל כאשר התגלה יוסף אצל פרעה, פרעה אומר עליו "אין נבון וחכם כמוך" (בראשית מא לט), שם הייתה ההתגלות של חכמתו ובינתו של יוסף, זה הגילוי שהיה אצל יוסף כאשר הוא היה במצרים, והגילוי הזה הוא גילוי שהתגלה רק במצרים ולא קודם לכן. בפשטות מתחילה היה גילוי של חכמה אצל יוסף ומה שנתחדש כאן זה ההכרה של פרעה. אבל בעומק זה איננו כך, הרי באחים נאמר בלשון הפסוק שהם לא הכירו את יוסף וטעם הדבר מבואר ברש"י מפני שיצא מהם בלא חתימת זקן ועכשיו הוא עם חתימת זקן, אז ודאי כפשוטו זה סדר גדילתו של עולם שהוא יצא מהם כקטן בן שבע עשרה שנה בלא חתימת זקן, ולאחר מכן היה לו חתימת זקן. אבל יתר על כן 'זקן' הוא מלשון זה קנה חכמה, ועל יוסף נאמר (בראשית לז א) "כי בן זקונים הוא לו" ומבארים חז"ל שכל מה שקיבל משם ועבר מסר לו, זהו "זקונים" שנאמר כאן, וא"כ ה'זקן' זה חכמתו של יוסף.

לפי"ז יוסף יצא מהם בלא חתימת זקן, והחתימת זקן חלה אצלו במצרים, הגילוי של ה'זה קנה חכמה' לא נתגלה אצלו

בהיותו בארץ ישראל, אלא רק במצרים. כשיוסף היה בארץ ישראל הוא היה במהלך של מקבל, "בן זקונים הוא לו" כל מה שקיבל משם ועבר מסר לו, אז הוא קיבל מיעקב אביו את חכמתו של יעקב, אבל שם הוא היה רק המקבל של אותה חכמה והיא לא יצאה לפועל. וכשירד יוסף למצרים שם יצאה לפועל חכמתו של יוסף, שמה תכונת החכמה שנקלטה אצלו כמקבל מיעקב השתנתה והפכה להיות כוח שיוצא לפועל, שם נאמר עליו "אין נבון וחכם כמוך" ו"על פיך ישק כל עמי" (בראשית מא לט-מ).

גילוי החכמה הזה מתגלה ג"כ ביעקב אבינו כאשר הוא מברך את בניו של יוסף, על הפסוק (בראשית מח יד) "שיכל את ידיו" אומר התרגום "חכמינו לידוהי", כלומר היה פעולה של חכמה בידיים, ובפעולה הזו הוא הקדים את הבינה לחכמה, "אין נבון וחכם כמוך" זהו "שכל את ידיו". כשיעקב אבינו עושה את אותה פעולה ביחס לזרעו של יוסף הוא עשה את זה דייקא במצרים, כי שמה היה היציאה לפועל של החכמה שיוסף קיבל מיעקב. בארץ ישראל יוסף היה בבחינת מקבל, וכשהוא הגיע למצרים זה יצא מהכוח לפועל, והשלימות של הארת החכמה הזו התגלתה בפעולת ידיו של יעקב אבינו שיצא לפועל חכמתו יוסף, כאן זה יוצא בהתגלות לפועל. "שיכל את ידיו" זוהי פעולה חיצונית שמוציאה לפועל את החכמה בחיצוניות של הדבר, בפעולה הזו יעקב מגלה שזרעו של יוסף הוא מכוח החכמינו, והחכמינו הזה התגלה במצרים דייקא. יוסף אומר ליעקב "בני הם אשר נתן לי אלוהים בזה" (בראשית מח ט), אלו הבנים שנולדו לי במצרים, הם הבנים במדרגת החכמינו שנולדו לו במצרים. החכמה הזו היא הקנין של ההדרת פנים של הזקן שהתגלה אצל יוסף במצרים, והבנים שנולדו לו במצרים הם הבנים של אותה חכמה, זהו מציאות הגילוי של חכמתו של יוסף.

זה העומק של מה שנאמר בלשון הפסוק "ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי

היא מה שקיבל מרבו, ואילו בינה מה שמבין דבר מתוך דבר, אז גם כאן היה צריך לומר אין 'חכם ונבון' כמוך, ומדוע נתהפך הסדר, בעומק זה נקרא "שיכל את ידיו" כמו שהוזכר קודם לכן שהיא החלפת סדר המוחין. בדקדוק, במדרגת 'שומע ומוסיף' חכמה זה מה שקיבל מרבו, "שומע", ולעומת כך "מוסיף" זה הבינה שמבין דבר מתוך דבר, לפי"ז יוסף נקרא יוסף מלשון הוספה, הוא מוסיף על מה שקיבל מאביו, נמצא שעיקרו של יוסף הוא בהוספה, בבינה, ולא במה שקיבל מאביו. לכן נאמר אין "נבון וחכם" כמוך, כי עצמותו של יוסף היא איננה מדרגת החכמה, אלא במדרגת הבינה של שומע ומוסיף, זו היא מדרגתו של יוסף.

יוסף אומר לאחיו "אני יוסף העוד אבי חי", נתבאר ששורש 'יוסף' הוא ביחס למציאות החכמה שקיבל מאביו, שכל מה שהוא נקרא יוסף זה ביחס לאביו. זה מה שאומר להם יוסף "אני יוסף העוד אבי חי", כלומר מה שאני נקרא יוסף זה לא מציאות עצמית אלא ביחס לאביו, ממילא הוא שואל עכשיו העוד אבי חי, האם המקור שממנו הוא ינק שהיא שורש התוספת שעל שמו אני נקרא יוסף, האם הוא קיים. יוסף מעמיד כאן את הנקודה ששמו יוסף ביחס לתוספת של מציאות החכמה שקיבל מאביו, במדרגת בינה שהוא מבין דבר מתוך דבר ומוסיף על הדבר, זה מהותו של יוסף.

לפי זה נבאר מה שורש הבהלה שנאמרה כאן באחי יוסף "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו". הזכרנו שבהלה היא מלשון בהילות המוחין, כאשר האחים הכירו את יוסף הם הכירו אותו בלא חתימת זקן, הרי אביו עשה לו כתונת פסים, ובנוסף הוא חלם את אותם חלומות שבהם נאמר "ויקנאו בו אחיו" (בראשית לו יא). חלום זה הוא דבר שנמצא בכוח ועדיין לא יצא לפועל, כל חלום ברובו מהותו הוא דבר שנמצא בכוח ועדיין אינו יוצא לפועל, וזה מהותו של יוסף, כמ"ש "בעל החלומות הלזה בא" (בראשית לו יט). הוא חלם את אותם חלומות בארץ ישראל, כשהחכמה

חי ולא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפניו". יש שאלה ידועה מה השייכות של "העוד אבי חי" להתגלות של יוסף לאחים, ובנוסף הוא הרי כבר שאל לפני כן על אביהם והם אמרו לו שהוא חי, כמה וכמה תשובות נאמרו בזה בדברי רבותינו, ולמהלך דידן השתא, הרי הגילוי של "כי נבהלו מפניו" זה לא מפניו כפשוטו, אלא מפני ה"חכמת אדם תאיר פניו" שלו, אותה חכמה שנתגלתה במצרים שניתוסף לו הדרת פנים שהיא החכמה שיצאה לפועל ממה שקיבל מאביו. זה מה שאומר להם יוסף "אני יוסף, העוד אבי חי", שההארת פנים שהם רואים היא מכוח אביו.

מדרגת בינה וחכמה ביוסף

יוסף נקרא יוסף כי "אסף ה' את חרפתי" (בראשית ל כג) ללשון אחד הוא אסף את הבושה של האחים אחר שנתביישו, כלומר לולא שאוספים את הבושה יש את המדרגה של "נבהלו מפניו", מי שמתבייש נבהל מפני מי שהוא מתבייש ממנו, יוסף מסלק את ה"נבהלו", את הבושה שקיימת, זהו כוח אחד של יוסף.

אבל יתר על כן יוסף נקרא יוסף ג"כ מלשון "יוסף ה' לי בן אחר" (בראשית ל כד), כך אמרה רחל, וה"יוסף לי ה' בן אחר" התגלה בפועל בבנימין שאמו קראו לו "בן אוני" (שם לה יח), ולאחר מכן היא מתה "ואביו קרא לו בנימין" (שם), א"כ מצד אביו 'יוסף' הוא מלשון תוספת, ובלשון חז"ל ההבחנה של תוספת היא בחינת שומע ומוסיף. א"כ מצד אמו הוא נקרא יוסף מצד התוספת בתולדה, מלשון שרחל אמרה "יוסף לי ה' בן אחר", אבל בעומק מצד אביו הוא נקרא יוסף מלשון 'שומע ומוסיף', 'שומע' "בן זקונים הוא לו" כל מה שקיבל משם ועבר מסר לו, ו'מוסיף' שיש לו כוח להוסיף על אותה חכמה.

לפי"ז מדוקדק מאוד מה שפרעה אומר על יוסף "אין נבון וחכם כמוך", הרי לכאורה חכמה קודמת לתבונה, כמ"ש "ואמלא אותו בחכמה ובתבונה" (שמות לא ג), החכמה

היוצאים בגולגולת בחלקו העליון של הראש, ושערות התחתונות אלו הם שערות הזקן, "זקן אהרן שיוורד על פי מידותיו" (תהילים קלג ב), אלו שערות הדיקנא שיוורדים לתתא.

עשיו שהיה איש שעיר כל הוויתו אינו אלא מותרי המוחין, זה מהותו של עשיו. וכידוע יוסף נקרא בלשון חז"ל שטנו של עשיו, ובפרטות בערכין דידן זה שערות לעומת שערות, שערות של עשיו זה שערות הראש, "איש שעיר", לפי שמשעת לידתו הוא איש שעיר, ובזמן הלידה אין שערות של הזקן, לפיכך כל מדרגתו היא שערות הראש. לעומת כך יוסף שהוא שטנו של עשיו הוא בבחינת שערות הזקן, שערות לעומת שערות, עשיו במדרגת שערות הראש, ואילו יוסף במדרגת שערות הדיקנא. כאשר יוסף ח"ו היה מסלסל בשערותיו אמר היצר הרע דין דילי הוא כמ"ש חז"ל, כי הוא משייך את עצמו לחלקו של עשיו, אבל מ"מ יוסף הוא בבחינת השערות של הדיקנא.

מה ההבדל בין השערות של הרישא לשערות של הזקן, שערות דרישא הם מותרי המוחין, ושערות הזקן הם המוחין שהאדם משיג שיוצאים לפועל, זה הדבר והיפוכו שמתגלה בין המוחין המתגלים אצל שערות ראשו של אדם, לבין שערות זקנו. שערות ראשו הם מותרי המוח מעבר להשגתו וזה חלקו של עשיו, ולכן מי שיש לו ריבוי של חכמה כידוע נופל לרוח שטות, שזה מדרגת עשיו כמ"ש "הנני הולך למות ולמה זה לי בכורה" (בראשית כה לב). לעומת זאת, שערות זקנו של האדם אלו הם חלקי המוחין שהאדם השיג, ואותם חלקים שהוא השיג יוצאים מהכוח אל הפועל בשערות זקנו. זה ה'זה לעומת זה' של עשיו לעומת יוסף, שטנו של עשיו יוסף.

לפי"ז נבין מה שורש הבהלה באלופי אדום, כמו שהוזכר כל בהלה שורשה במציאות המוחין, האדם נבהל במוחו, במדרגת עשיו, כיון שכל הוויתו היא בבחינת שער הראש, שערות הראש הם מותרי המוחין, דהיינו דבר בלתי מושג, נמצא שהבהלה שייכת לעשיו

שלו הייתה עדיין בכוח והיא לא יצאה לפועל, אז היה לו רק את מה שקיבל מאביו, והאחים הכירו אותו במדרגת החלומות, במדרגה שהוא נמצא בכוח ואינו יוצא לפועל.

אבל "אביו שמר את הדבר" (בראשית לו יא), עומד מצפה וממתין מתי יצא הדבר מהכוח לפועל, וכשהדבר יוצא מהכוח לפועל אז מתגלה מדרגת ה'יוסף' שבו, מתגלה אצלו המבין דבר מתוך דבר, שומע ומוסיף. את הכוח הזה אחיו לא הכירו, הם הכירו רק את ה'כוח' שבו, של בעל החלומות הזה, אבל הם לא הכירו את אותו כוח שיוצא מהכוח לפועל, ויתר על כן שומע ומוסיף בבחינת הבינה. על זה נאמר "כי נבהלו מפניו", היה אצלם השתוממות הדעת, כלשון הגמ' אשתומם כשעה חדא, זה היה עומק הבהלה של האחים, הם גילו כאן מוחין חדשים, שהמוחין האלה לא היו באותו מדרגה שהם חשבו שיש ביוסף. כפשוטו ודאי שהם נבהלו מפניו ממש, אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אבל בעומק מה שהאחים נבהלו מפני יוסף זה מפני גילוי עומק החכמה שנתגלה בפניהם, על זה חל עומק נקודת ההשתוממות.

שטנו של עשיו יוסף

נחדד, הזכרנו שלשון של בהלה נאמר ג"כ בשירת הים, "אז נבהלו אלופי אדום", אלופי אדום זה משורש עשיו, עשיו מדרגתו "איש שעיר" (בראשית כז יא), כל גופו מלא בשערות. כל אדם ואדם כאשר הוא נולד, על דרך כלל ראשו יש בו שערות, ואילו שאר גופו כמעט ללא יוצא מן הכלל הוא בלי שערות, עשיו נולד כולו איש שעיר, כלומר כל גופו הוא במדרגת ראשו.

בדברי רבותינו שערות הראש נקראים מותרי המוחין, חלק מהמוחין נמצא בגולגולת, בתוך האדם, וחלק הם מותרי המוח שהם המוחין שלמעלה מהשגתו של האדם, הם הנמצאים ויוצאים לחוץ בשערות ראשו של אדם. בראשו של האדם בכללות יש שני מהלכים של שערות, שערות עליונות ושערות תחתונות, שערות עליונות אלו הם השערות

לצדו של עשיו שהוא מותרי המוחין, כמו שאומרים רבותינו שהאחים היו סבורים שכשם שמאברהם יצא פסולת - ישמעאל, ומיצחק ג"כ יצא פסולת שהיא עשיו, כך מיעקב צריך לצאת פסולת, והם סברו שזה יוסף, כלומר הם שייכו את יוסף למציאותו של עשיו, לאותה מציאות של מותרי המוחין, ולא למוחין היוצאים לפועל בזקן.

'בהלה' דתיקון משורש 'בלהה'

יתר על כן, יעקב אבינו נשא ב' נשים וב' שפחות (יש אומרים שהם לא היו שפחות כפשוטו, אלא לבן אהב את לאה ורחל יותר מבלהה וזלפה, שהוא החשיבים פחות, ולכן הם נקראים בני השפחות, אבל לא זה המשמעות העיקרית בדברי רבותינו וודאי לא פשטות דקרא). בלהה היא שפחתה של רחל, 'בלהה' אותיות בהלה, ובדברי רבותינו מבואר שהמילה בלהה עצמה היא מלשון בלהות, בלהות-בהל, שורשיהם קרובים, ומ"מ גם בהגדרה הפשוטה ביותר בלהה אותיות בהלה. השפחה הראשונה שנישאה ליעקב זו בלהה, ולאחר מכן ראתה זאת לאה ונתנה את שפחתה זלפה ליעקב, אבל המציאות של בני השפחות התחילה מבלהה שהייתה השפחה העיקרית והראשונה. בדקות כמו שרחל היא עיקרו של בית לעומת לאה, כך בלהה שפחתה של רחל היא עיקרית ביחס לזלפה שהיא שפחתה של לאה.

א"כ רחל היא אמו של יוסף, ושפחתה של רחל היא בלהה. נתבונן, מדוע האחים שנאו את יוסף, "לא יכלו דברו לשלום" (בראשית לו ד), מלבד מציאות החלומות שהוזכר לעיל שזה כוח של חכמה, כוח שלא יצא לפועל, הדבר שני שבו היה יוסף כנגד האחים זה במה שהם היו מבזים את בני השפחות, והוא היה מקרב אותם. כעת נבין את עומק העניין של "נבהלו מפניו", כאשר הם מבזים את בני השפחות הם מבזים בעצם את בלהה. הם הרי היו מבזים את בני השפחות מדין שהם בני שפחה, אז בעומק הם ביזו אותה מצד מה שהיא שפחה, א"כ הם ביזו אותה מדין ה'בלהה' שבה, שזה

מכוח מהותו. המהות של עשיו היא מותרי המוחין שזה הדברים הבלתי מושגים, והבהלה עניינה השתוממות של המוחין על דבר שהוא בלתי השגה. נמצא שאדום שהוא בבחינת עשיו איש שעיר מונח בו עצם המציאות של הבהילו דמוחין, זה עומק הבהלה שנאמרה באלופי אדום.

חז"ל אומרים שיעקב ועשיו היו מריבים ומתרוצצים, מריבים בנחלת שני עולמות, יעקב נטל לחלקו עולם הבא ועשיו נטל לחלקו עוה"ז, ויעקב שנטל לחלקו את העולם הבא, בעולם הזה ירד זרעו למצרים והוא קיבל לחלקו את הגלות, ושורש תחילת הירידה של הגלות היה יוסף. ירידת יוסף למצרים היא שורש הבירור של יעקב לעומת עשיו, שטנו של עשיו יוסף, ולכן יוסף ירד ללא חתימת זקן למצרים, והזקן התחדש במצרים עצמה, המציאות הזו של הגלות היא המציאות שמעמידה שערות, שערות דזקן לעומת שערות דראש, יוסף לעומת עשיו, ולכן השערות הללו מתגלות דמצרים כמו שהוזכר.

לפי זה נבין מדוע האחים נבהלו מפני יוסף במצרים דייקא, הם נשתוממו להבין שבמהותו של יוסף הוא הופך להיות שטנו של עשיו. אלופי אדום ג"כ נבהלו מפני יוסף, בים סוף, שאמרו חז"ל מה ראה הים וינס, ראה ארונו של יוסף, ומכוח הארת יוסף זו בקריעת ים סוף נבהלו אלופי עשיו. זו אותה בהלה כיון שהאחים התנגדו ליוסף, ושטנו של עשיו הוא ג"כ יוסף, אז בדקות מי שמתנגד ליוסף מצטרף יחד אהדדי, ולכן נבהלו האחים. לפי"ז שורש הבהלה שמתגלה אצל אלופי אדום ושורש הבהלה שמתגלה אצל האחים של יוסף ששניהם מתנגדים ליוסף, יש להם אותו שורש של מציאות של בהלה, זהו אותו שורש שמתגלה מצד נקודת הקלקול שהאחים הצטרפו בהתנגדות ליוסף.

נחדד, כפי שנתבאר, מדרגת עשיו כולו מותרי המוחין של הראש, ומדרגת יוסף זה השערות של הזקן. האחים שלא הכירו ביוסף שהוא שערות הזקן סברו שהוא שייך

מקרב את בני השפחות כי כל הוויתו היא מכוח השפחה, מכוח מה שנכנסה בלה לביה יעקב וילדה, שמכוח כך גם רחל לאחר מכן ילדה אותו. לפי מה שנתבאר כל הוויתו של יוסף היא מכוח בלהה, מכוח התיקון של בלהה שהופכת ומתקנת את הבהלה לבלהה, זה שורש הוויתו של יוסף.

לפי זה מדוקדק ביותר מה שנאמר בלשון הפסוק "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו", הם נבהלו מפניו לפי שעכשיו הם השיגו את עומק הדבר ששורשו של יוסף אינו אלא בתיקון בלהה, שהוא תיקון את הבהלה, וכשהם השיגו שזה עומק התיקון הם השיגו שהם היו שייכים בהתנגדותם לחלקו של עשיו, ל"אז נבהלו אלופי אדום" בהלה דקלקול. הבהלה שלהם הייתה בצירוף חלקם לאותה בהלה דקלקול, ולא מאותו חלק דתיקון שהתגלה ביעקב שנושא את בלהה, דזה שורש לידתו של יוסף כמו שנתחדד.

שורש בהלה דקלקול

מהלך נוסף בשורש 'בהל', 'בהל' מתהפך לאותיות 'הלב', הלב של הדבר. כידוע עד מאוד יש מהלך של זכר ויש מהלך של נקבה, מהלך של זכר הוא בבחינת ראש, הוא מתחיל מקומת הראש, ואילו מהלך של נקבה מתחיל ממדרגת הלב. זכר הוא במדרגת הראש-מוחין, ולכן הוא נצטווה במצות תלמוד תורה שהיא שורש הכל, 'זכר' הוא מלשון זכירה, מדרגת מוחין זכירה. לעומת זאת, הנקבה תחילת כל הוויתו אינה אלא במדרגת הלב, במדרגת הלב שם תחילת מקום ההרגשה וזה נטייתה, אלו דברים ידועים עד מאוד. נתבאר א"כ ששורש 'בהל' הוא מציאות של לב.

יתר על כן 'בהל' אותיות 'הבל', הבהלה הראשונה שהתגלתה כמפורש להדיא בקרא היא בהבל, שקם קין על הבל אחיו והרגו, ומבואר בדברי חז"ל שמתחילה קם הבל על קין, לאחר מכן הוא הטעה אותו והתהפכו הדברים, הבל נעשה בהול ועל ידי כן הוא מת לבסוף. כאשר קם קין על הבל אחיו

שורש השפחה העיקרית, שם שורש הביזוי. ושורש הביזוי הזה גרם שלא יכלו דברו לשלום וכל ההשתלשלות של ירידת יוסף למצרים, ותולדתו שהבלהה הפכה לבהלה, על זה נאמר "נבהלו מפניו". השורש של הבהלה שהתגלה אצל האחים היא במה שהם ביזו את שורש בני השפחות, את בלהה, לכן 'בהלה' עצמה נתהפכה אצלם ל'בהלה'. זה שורש מציאות הבהלה שהתגלה אצל האחים.

בדקות, בעשיו נאמר "אז נבהלו אלופי אדום" ועשיו הרי עומד לעומת יעקב, אז ברור הדבר שיעקב בא לתקן את אותה בהלה, ובאיזה אופן הוא מתקן את אותה בהלה, ע"י שהוא לוקח לאשה את בלהה מתהפך הבהלה לבלהה, וההתהפכות הזו גופא מתקנת את מציאות הבהלה ששייכת לחלקו של עשיו. הבהלה דקלקול ששייכת לחלקו של עשיו, כשהיא נכנסת לחלקו של יעקב היא הופכת להיות מציאות של בלהה, וזה מהות התיקון שלה.

בעומק, הרי מעיקרא רחל הייתה עקרה ואין לה ולד, ואז היא הכניסה שפחתה צרתה לתוך ביתה, "ואבנה גם אנכי ממנה" (בראשית ל ג), והיא באמת נבנתה ממנה, זה גרם לכך שגם רחל זכתה לבנים. לפי"ז ישנו מהלך נוסף מדוע יוסף נקרא יוסף, לפי שכל מציאותו היא תוספת על השפחה, שהיא בלהה. ודאי שעיקרו של בית היא רחל ובלהה אינה אלא שפחת רחל שהפכה להיות אשת יעקב, אבל מצד כוח ההולדה רחל הרי לא ילדה, היא הכניסה את שפחתה ליעקב "ואבנה גם אנכי ממנה", ועל ידי כן היא ילדה, נמצא ששורש ההולדה התחיל בבלהה היולדת, ומכוח כך ילדה גם רחל את יוסף. א"כ בעומק השורש הדק של יוסף הוא, כפשוטו ודאי ששורשו באמו, ברחל, אבל השורש הדק של הוויתו זה בלהה ולא רק רחל. כאן מונח עומק התיקון שמתגלה אצל יוסף, שהוא בא לתקן את בלהה.

וזה השורש לכך שיוסף היה מקרב את בני השפחות, כפשוטו מפני שמידתו שלום כידוע, אבל בעומק לענייננו דידן יוסף היה

בעלמא שקורים לזה בהלה בה', אלא מונח כאן ששורש הקלקול הראשון שהיה במציאות העולם נקרא בחלה-בהלה, אדה"ר חלתו של עולם הפך להיות מציאות של בהלה, ועל זה אומרת הגמ' בעוון חלה אין ברכה, לפי שנעשה מציאות של בהלה.

הזכרנו בתחילה שבהלה זה טירוף הדעת היפך ישוב דעת, כמו שאומר רש"י בהמפקיד שמי שיוצא ביישוב הדעת אינו יוצא בבהלה. כשחזה אכלה מעץ הדעת ונתנה גם לאישה שיאכל עמה, האכילה מעץ הדעת יש בה טוב ורע, טוב זה ישוב הדעת, ורע זה בהילות הדעת. ע"ז נאמר "אל תיקרי בחלה אלא בהלה", היא קלקלה חלתו של עולם מכוח מ"ש "ותיקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה" (בראשית ג ו), הוא אכל ממציאות הרע של עץ הדעת, ולכן במקום ישוב הדעת זה הפך להיות מציאות של בהילות הדעת, ולכן הוא נתגרש מגן עדן בבהלה, כי כאשר מגרשים מישוהו הוא יוצא מהמקום בבהלה. א"כ שורש הקלקול דבהלה מתגלה אצל אדם הראשון שהוא חלתו של עולם בבחינת בחלה-בהלה, שהוא הפך להיות מציאות של בהילות הדעת, זה שורש הקלקול הראשון של האשה הראשונה שקלקלה את חלתו של עולם.

נחזור ונחשב את הסוגיא, 'דועים דברי הגמ' בב"ב (נח.) שיעקב אבינו הוא מעין שופריה דאדם הראשון, יעקב אבינו איש תם בא לתקן את חטאו של אדה"ר. את החלה הראשונה קלקלה האשה הראשונה, חלה-בהלה, אותיות 'הל' שמשם מתחילה מדרגת האשה, היא קלקלה שבמקום 'הל' זה הפך להיות 'בהל'. מצד התיקון חוה הולידה את 'הבל', אבל זה התקלקל כשקם קין על הבל אחיו והרגו, ושמה חזר ונגלה שורש הבהלה. ויתר על כן היא עצמה נתנה לאדם הראשון לאכול מעץ הדעת רע ועל ידי כן במקום ישוב דעת נעשה בהילות הדעת כמו שהוזכר, זה שורש הקלקול. יעקב אבינו שהוא מעין שופריה של אדם הראשון, בא לתקן את אותו מציאות של חטא, והוא מתקן אותו באופן שהוא נושא את

להרגו הבל נעשה בהול, לא על מות זולתו אלא על מיתת עצמו הוא נעשה בהול, על שם כן הבל נקרא הבל, אותיות 'בהל'. מצד התיקון שבו הוא מהבל את הכל, אבל מצד הקלקול זה מתהפך והופך להיות 'בהל', הבל-בהל הוא שורש הבהלה הראשונה שהתגלתה בקרא.

הקב"ה אומר לקין "למה נפלו פניך הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד ז-ח), אז מתגלה אצלו מציאות הבהלה משורש "נבהלו מפניו", הוא מסתיר את פניו. ה'בהלה' הזו שהבל הפך להיות מציאות של 'בהל' מלשון בהלה, קין גרם לאותה מציאות של בהלה, ומכוח כך שקין גרם לאותו מציאות של בהלה הבהלה הזו חלה עליו, לכן הוזכר בלשון הפסוק לשון של "למה נפלו פניך", מעין "נבהלו מפניו".

השורש העמוק יותר של בהלה מתחיל באדם הראשון, הגמ' אומרת אדה"ר חלתו של עולם היה, בגמ' במסכת שבת (לא:): ובהרחבה בירושלמי נאמר "על שלשה דברים נשים מתות בשעת לידתן, על שאינן זהירות בנדה ובחלה ובהדלקת הנר", חלה מכיון שהיא קלקלה חלתו של עולם, ולכן היא מפרישה חלה לתקן חלתו של עולם. אבל יתר על כן אומרת הגמ' (שבת לב:): "תניא ר' אלעזר בן יהודה אומר בעבור חלה אין ברכה במכונס ומארה משתלחת בשערים וזורעים זרעים ואחרים אוכלים שנאמר אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עיניים ומדיבות נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלוהו אויביכם, אל תיקרי בהלה אלא בחלה", ומכאן דורשת הגמ' שבעוון חלה נעשה בהלה.

מהו עוון חלה, הזכרנו שאדם הראשון נקרא חלתו של עולם, וכאשר באה חוה היא קלקלה את חלתו של עולם. אשה היא במדרגת הלב כמו שהוזכר, הבן שלה הוא הבל, וזה גופא שורש הקלקול שהיא מקלקלת חלתו של עולם, ח' וה' מתחלפים אהדדי כמו שאומר כאן המהרש"א, אז נעשה שינוי מהמילה 'בחלה' למציאות 'בהלה'. זה לא סתם רמז

ברחל ולאח, רחל ששפחתה בלהה, ולאח שהיא בגימטריא בהל. רחל נקראת עיקרו של בית, בית הוא מקום שיש לו מחיצות אבל יש חלל בתוכו, בית מלא אין לו דין של בית, רחל היא עיקרו של בית, היא הנקבה העיקרית, נקבה מלשון נקב, חלל, והנקב של הנקבה מתחיל ממקום החזה במקום הלב כידוע. זו היא מדרגת הנקבה של רחל, וא"כ מדרגת 'בהל' ברחל זה מדין הריקנות והחלל שבדבר, זו היא מציאות של רחל.

לעומת זאת, לאח נקראת לאח מלשון לולאות, לולאות זה דבר מעורב, לוקחים כמה חוטים ומחברים אותם ביחד, אורגים אותם ביחד כמו לולאות המשכן, זהו 'בהל' בבחינת כלול-מעורב, מצורף יחד אהדדי. אלו הם שני המהלכים שהוזכרו ביחס לתיקון, בלהה שפחתה של רחל בבחינת בהל דריקנות, ולאח שהיא בגימטריא בהל בבחינת בהל דתערובת, זה שורש נקודת התיקון.

ברש"ר הירש מבואר שהמילה 'בהל' קרובה למילה 'בעל', בעומק זה נקרא איחוד זכר ונקבה, הזכר נקרא 'בעל' והנקבה היא בבחינת 'בהל', והם מצטרפים יחד אהדדי. 'בעל' זה מי ששולט על זולתו, ואילו 'בהל' זה מי שנשלט על ידי אחר, דבר והיפוכו שזה עומק נקודת היחוד. יעקב אבינו הוא בבחינת בעל, ונשותיו לאח ורחל הן בבחינת בהל כמו שהוזכר, זה עומק הצירוף של מדרגת הבעל יחד עם מדרגת הבהל, זה עומק החיבור דתיקון של הבהילו.

בלשון בהירה עומק היחוד של 'בעל' ו'בהל' הוא, לפי שכל בהילו זה אדם שאין בו דעת, אין בו ישוב הדעת, השורש של מי שאין לו ישוב הדעת הוא באשה, נשים דעתן קלה, חסר בה מציאות הדעת. א"כ כשהיא עומדת כמציאות לעצמה מתגלה בה מציאות של בהילו כי אין לה ישוב הדעת, אבל אם היא מצטרפת לבעלה הוא מנהיג אותה, "והוא ימשול בך" (בראשית ג טז), נמצא שהתנועה שבה היא נפעלת מכוח הבעל, שהוא יש לו

בלהה. בהקבלה לשורש הקלקול של ההבל-בהל אצל אדה"ר וחוה, יעקב נושא את בלהה ועל ידי כן נעשה שורש התיקון.

ביוסף ואחיו נאמר (בראשית לו ד) "ולא יכלו דברו לשלום", נעשה ביניהם פירוד, השורש של הפירוד הוא בפירוד של האחים הראשונים שהיו בעולם, בפירוד של קין והבל שאלו היו האחים הראשונים שהיו בעולם ובהם נעשה שורש ההפרדה, כי 'הבל' התהפך ל'בהל' כמו שהוזכר מלשון בלהה. זה שורש הקלקול הראשון, ומכוח זה גם בין האחים ויוסף נאמר "ולא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפניו", האחים נבהלים מפני יוסף מאותו שורש של הבל שנתהפך ל'בהל' במעשה של קין שהרגו, ומאותו שורש מתגלה גם שהאחים קמו כביכול על יוסף להרגו, ולולא שאמר להם ראובן "ויד אל תשלחו בו" (שם כב) היו נוגעים בו בנפש. אבל לאחר מכן נאמר "נבהלו מפניו" מאותו שורש של הבהילו הראשון בבחינת הבל כמו שנתחדד.

שורש 'בהל' ברחל ולאח

א"כ שורש נקודת הבהילו מתגלה באדם הראשון וחוה, בקין והבל, התפשטותו באחים ויוסף כמו שחודד, ושורשו בתיקון הוא בבלהה. נחדד, יעקב אבינו נשא את לאח ואת רחל, עד עכשיו הזכרנו 'בהלה' ביחס של רחל ששפחתה היא בלהה, אבל בדקות 'לאח' עם הכולל עולה בגימטריא 'בהל', כאן מתחדש מהלך נוסף של מהלכי הבהילו מכוחה של לאח. א"כ ישנו מהלך אחד בבהל מכוח מדרגתה של רחל, ומהלך שני הוא מכוח מדרגתה של לאח.

הוזכר בראשית הדברים שיש שני מהלכים בבהילו, כללות מהלך הבהילו היא בהילו דמוחין, מהלך אחד נקרא תוהו ובוהו, 'בהל' משורש בוהו הוא שורש המציאות של העדר, חסרון וריקנות. מהלך נוסף של 'בהל' הוא משורש בלכול ותערובת של הדבר.

שני המהלכים הללו מקבילים לשורשי 'בהל'

מדרגת 'מוסיף' בפה דיוסף

לפי"ז נבין את עומק דברי הפסוק "על פיך ישק כל עמי". "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל" (קהלת א ב), עיקר ההבל המתגלה בקומת אדם הוא בהבל פיו של אדם, פיו של האדם זהו מקום ההבל. יש את ההבל שיוצא מהפה ויש את כוח הדיבור שיוצא מהפה, ההבל הוא כוח הבהילו שהוזכר, "אל תבהל על פיך" (שם ה א), כאשר האדם מדבר יש כוח של בהילו, אם הדיבור נובע מהצד התחתון זה נקרא בהילו, כוח ההבל שנמצא בפה יוצר את הבהילו שבדיבור. אבל מי שנמצא במדרגה של דיבור שלם, לא כאיוב שנאמר בו "איוב לא בדעת ידבר" (איוב לד לה), הוא לא מדבר בדעת כלל, וכן הוא לא מדבר מהמדרגה התחתונה שנקראת דעתם קלה, שזו הסיבה של ריבוי שיחה ט' קבים, ואז הדיבור הוא בבחינת הבל ולא בבחינת דיבור. אלא במהלכי התיקון כוח הדיבור שמתגלה בפה, מכוחו נעשה מציאות של הנהגת ההבל שיוצא מהפה, זהו "על פיך ישק כל עמי", ההנהגה היא ע"י כוח הדיבור דתיקון.

המפרשים דנים מהו לשון על פיך "ישק" כל עמי, לכאורה צריך להיות שלשון דיבור ינהיג את כולם מכוח דבר אחד לדור, כמ"ש "ידבר עמים תחתנו" (תהילים מז ד), וא"כ מדוע לא כתוב שעל פיך יהיה דיבור שיינהיג את כולם, מהו לשון "ישק" שנאמר כאן, ההבדל העיקרי בין נשיקה לדיבור היא, שכאשר האדם נושק יש רק הבלים שיוצאים מהפה, התערבות הבלים של הנושקים זה בזה, "ישקני מנשיקות פיהו" (שה"ש א ב), אולם כאשר האדם מדבר אמנם יוצא מפיו הבל מדיבור, אבל עיקרו של דבר הוא במדרגה של דיבור.

כעת נבין מדוע נאמר אצל יוסף לשון ישק ולא לשון של ידבר, לשון של הנהגה, ישק הוא יציאת ההבל שיוצא מהפה, ההבל שיוצא מהפה הוא בבחינת הבלים, יוסף בא

דעת שלימה, זה עומק היחוד בין בהל לבעל. המדרגה של היחוד היא שמי שנמצא בחוסר הדעת שהוא בבחינת הנקבה אין לו ישוב דעת שלם, אבל כשהיא גופא מונהגת על ידי בעלה, ההנהגה הזאת גופא זה עומק היציאה ממציאות הבהילו למהלכי הדעת השלם כמו שהוזכר.

זה מדרגת יוסף שנאמר בו "על פיך ישק כל עמי", כלומר הוא מנהיג ושולט ופועל את הכל, השליטה הזו שהוא פועל ושולט זה היפך ממציאות הבהילו, היפך מציאות הבהילו שאין דעת והדבר נעשה בחפזה מכוח העדר מציאות של דעת, זה מדרגתו של יוסף שמנהיג את הכל.

אצל יוסף מתגלה התיקון לשני המהלכים שהזכרנו בהבחנת 'בהל', מדרגת 'בהל' בבחינת ריק וחסרון משורש דרחל, ומדרגת 'בהל' מכוח התערבות דלאה. חלום פרעה היה שיהיו שנות רעב, שנות רעב ריק וחסרון, ואם היה מתקיים כביכול מציאות הריק והחסרון כולם היו מבוהלים מכוח החסרון והריק, שאין לחם לפי הטף, ואז בא יוסף ומילא את מציאות החסר, "ויצבר יוסף בר" (בראשית מא מט), ומלבד כך הוא לקח את אנשי מצרים והעבירם ממקום למקום, הוא עירבבם גם יחד. בזה הוא מתקן את שני חלקי הבהילו, הוא ממלא את החסר של הרעב ע"י שהוא צובר בר משנות השובע לשנות הרעב, בזה הוא מתקן את מציאות הריק, ובנוסף הוא לוקח את התערבות ומשתמש בה באופן הנכון, הוא מערב את אנשי מצרים ממקום למקום, ובזה הוא נותן להם את הבהילו דקלקול ולאחיו הוא מתקן תערובת דתיקון, עירוב האחים יחדיו היפך "וישנאו אותו". נאמרו בזה כמה טעמים למה הוא עשה את זה, מפני אחיו וכו', אבל במהלך דידן הוא מתקן בזה את הבהילו מנקודת התערבות. זה תיקון הבהילו שנעשה מכוח יוסף שיוורד למצרים, ועל ידי כן הוא מערב ומצרף את כולם גם יחד, וזה עומק נקודת התיקון של הבהילו.

יוסף שמעלה את כוח של הבהילו דתיקון בהנהגתו במצרים. ולפי"ז יוסף שהוא בבחינת ההוספה של שומע ומוסיף, הוא עומק החיבור של הזכר והנקבה בבחינת הבהילו שמצטרף לכוח ה"ידבר", כוח ה"ידבר" של ההנהגה ששורשו בבחינת הדעת, בבחינת המוחין שהוא כוח הזקן שמתפשט, זה כוחו של יוסף.

בדרך רמז, המילה 'בהל' במילואה - ב"ת ה"ה למ"ד עולה 'צוות', כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות הזה כמו שאומרים חז"ל, צוותא זה מקום החיבור. וביחס דידן הצוותא שמתגלה הוא החיבור של הדיבור יחד עם ההבל, זה נקודת האיחוד של ההבל והדיבור, זו מדרגתו של יוסף שמצטרף ומחבר ומאחד אותם יחדיו. א"כ מכוחו של יוסף נתקן שורש מציאות ההבל, שורש מציאות הבהילו, שורש מציאות הנייחא, חיבור הבעל עם ההבל.

שני שלבים היו ביציאת בני ישראל ממצרים, השלב הראשון היה ביו"ט ראשון כשהם יצאו בחיפזון ממצרים, והשלב השני שזה עיקר גאולת בני ישראל ממצרים היה בקריעת ים סוף. בליל פסח תחילת היציאה הייתה במדרגת חפזון, בדברי רבותינו מבואר שחפזון כמעט מקביל למילה בהילו, היציאה בחיפזון היא יציאה בבהילו, זה צורת היציאה ממצרים.

אבל כאשר נקרק הים, ידוע לשון חז"ל מה ראה הים ויננס, ראה ארונו של יוסף, ובפרטות לערכין דידן קריעת ים סוף לא הייתה במדרגה של בהילו-חיפזון, אלא במדרגת דיבור, כך אומר הקב"ה למשה רבינו (שמות יד טו), "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". א"כ יש כאן שני מהלכים ביציאה ממצרים, המהלך הראשון של יציאה ממצרים הוא היציאה שתחילתה בליל פסח בבהילו, והמהלך השני של היציאה ממצרים הוא בקריעת הים במדרגה של דיבור, והמדרגה הזו היא מכוח מדרגתו של יוסף. היציאה השלמה ממצרים, עיקרה לא נעשתה בליל פסח שהוא במדרגת הבהילו של החפזון, כי השורש של אותה יציאה יש בה פגם של בהלה, מכוח פגם

להנהיג את ההבלים של מצרים, הוא בא לתקן את הקלקול של "נבהלו אלופי אדום". יוסף נולד מכוח בלהה כמו שהוזכר, והוא מתקן את כוח הבלהות הללו שלא יהיה רעב, שלא יהיה בלהות, זה מה שיוסף בא לתקן. על זה נאמר "על פיך ישק כל עמי", כלומר לתקן את ה'הבל' דייקא, את חלקי הבהילו, שלא מתגלה "אל יבהל פיך", אלא מתגלה כוח ההנהגה של "ידבר עמים תחתנו", והוא מתקן את נקודת ההבל, זה כוחו של יוסף שמתגלה בו מדרגת הדיבור שמתקן את כוח ההבל.

ומה המקור של אותו כוח דדיבור של יוסף, נחזור לראשית הדברים, יוסף יצא בלא חתימת זקן ונצטרף לו חתימת זקן במצרים, וביארנו שזה כוח ה"אין נבון וחכם כמוך". הזקן שבאדם מתחיל ממקום האוזן ומתפשט במקום החוטם, ועיקרו במקום הפה ומשם הוא יורד למטה, "מבשרי אחזה" זהו מקום הזקן. ביחס דידן השתא, מכוח הזקן שהתגלה מסביב לפיו של יוסף, מכוח כך נאמר "על פיך ישק כל עמי", "אין נבון וחכם כמוך", כאן התגלה מקום היוסף, מקום התוספת של הבינה כמו שהוזכר. מדרגתו של יוסף שומע ומוסיף, ה'שומע' מתגלה באזניים, שם מתחיל מקום הזקן, אבל זה רק מדרגה של פאות, 'מוסיף' זה מקום הזקן שיורד ומתפשט, הוא לא נשאר רק במקום השומע אלא שומע ומוסיף. תחילה נגלה בחוטם הנקרא אף, לשון של תוספת, זה ואף זה, וממשיך הגילוי של 'מוסיף' אצל יוסף זה בדיבור, מה שהוא שומע זה מה שהוא קיבל, והדיבור זה מה שהוא מוסיף מדיליה. זו בחינת בינה, בהל אותיות הלב, 'הלב מבין', כלומר מבין דבר מתוך דבר והוא מוסיף, הפה הוא קולמוס הלב, כלשון רבותינו. א"כ הזקן מתחיל ממקום האזניים בבחינת שומע, ואז מתפשט למטה בבחינת שומע ומוסיף, במקום הפה מתגלה מקום המוסיף.

תיקון מדרגת 'בהל'

ההתגלות הזו דיוסף היא שורש תיקון הבהילו כמו שהוזכר, זהו עומק כוחו של

ונעשה ישוב דעת.

והתיקון הזה נעשה בחיבור זכר ונקבה של המוחין יחד עם מציאות הלב, שם נמצא תיקון הבהילו. אם הלב עומד לעצמו אז זה חוזר למציאות של דעתה קלה, חוזר מציאות של בהילו, אבל כשהלב מצטרף למציאות המוחין גם יחד, שבעומק זה יחוד משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, מעין הייחוד של בלהה ולאה שהם שורש 'בהל', זה המציאות דתיקון. במציאות דתיקון הזו מתגלה בחינת נר למשיחי "בהלו נרו על ראשי" (איוב כט ג), 'בהלו' אותיות בהל-ו', שמה ה'בהל' חוזר ונתקן. אז מתגלה "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל", שבע הבלים כנגד שבעת ימי מעשה בראשית, שעתיד הקב"ה להחריב את עולמו, הוא מחזיר את העולם כולו בחזרה למים, אז הוא חוזר בחזרה לתווה ובוהו, אבל הוא לא יחזור לבוהו מצד הקלקול של הבהילו שזה בחינת תהו ובוהו כמו שנתבאר, אלא עתיד הקב"ה להחזיר את כל העולם כולו למים מכוח ז' הבלים שאמר קהלת, ואז מתגלה מדרגת "בהלו נרו עלי ראשי", מתגלה אורו ית"ש בבחינת "כי אשב בחושך ה' אור לי" (מיכה ז ח). לעת"ל לא יהיה עוד מדרגה של בהלה וחושך, שההולך בחושך הוא הולך מעורב ומבולבל ואינו יודע להיכן לילך שזה בחינת הבהילו, הוא מהלך בתמהון לבב על הריק, אלא יתגלה "בהלו נרו עלי ראשי" ו"באורך נראה אור" (תהלים לו י). לעתיד לבוא יתגלה "גם כי אשב בחושך ה' אור לי", ושם יהיה מציאות דתיקון הבהילו.

השתא רחל עיקרו של בית ולכן אין תיקון שלם לבהילו, אנו במדרגת 'בהל' בבחינת שפחת רחל בלהה, אבל לעת"ל העיקר הוא משיח בן דוד שהוא הארתה של לאה, בגימטריא 'בהל' כמו שהוזכר, אז יהיה תיקון שלם למדרגת הבהילו, "בהלו נרו עלי ראשי".

(ב-ה בהל בלכביפדיה מחשבה)

מספר שיעור בקול הלשון 31625547

האחים של "כי נבהלו מפניו", ומכוח פגם זה היה כל שורש הירידה למצרים שנשתלשל בירידת יוסף. אבל קריעת ים סוף לא הייתה בחיפזון אלא בדיבור, "דבר אל בני ישראל ויסעו", לכן נאמר בשירת הים "אז נבהלו אלופי אדום", נעתקו ישראל ממדרגת בהילו, וחל הבהילו על אלופי אדום.

בקריעת הים נתקן הבהילו של יציאת מצרים בחיפזון, אז נתקן שורש הירידה, כי הירידה נשתלשלה מכוח שורש 'בהל' דקלקול כמו שהוזכר בהרחבה. אבל בקריעת ים סוף נתקן הדבר, ואז ה'בהילו' נעתק מבני ישראל וחוזר למקורו השורשי במדרגתו של עשיו, "נבהלו אלופי אדום", אז שורש הבהילו חוזר למקומו שלו ונהפך בהל להבל דתיקון המצורף לדעת, לדיבור. זה שורש הגאולה של היציאה ממצרים.

לעתיד לבוא בגאולה שתבוא במהרה בימינו, שם הרי נאמר "כי לא בחיפזון תצאו" (ישעיה נב יב), במצרים יצאו בחיפזון, יצאו תחילה בבהילו בליל התקדש החג, ורק בשלב השני אחרי שבע ימים נעשה התיקון של "דבר אל בני ישראל ויסעו". אבל מדרגת 'משיח' הוא כידוע מלשון 'משיח' לפי תומו, מי שמשיח לפי תומו לא משיח בבהילו, זה מדרגת משיח בערכין דידן שהוזכר השתא, וזאת תהיה הגאולה השלימה במדרגת ישוב הדעת.

משיח בא לתקן את אותו כוח דחיפזון של היציאה ממצרים, בגאולה השלימה במהרה בימינו היציאה תהיה במדרגת ישוב הדעת, "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא ט) לא באופן של בהילו אלא באופן של ישוב דעת. זו מדרגתו של משיח, משיח לפי תומו לאחר שנעקר מציאות הבהילו. כשיעקר אותו מציאות של בהילו אז נאמר (יחזקאל לו כו) "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר", "ונתתי לכם לב חדש" (שם), וזהו התיקון של מציאות ה'בהל' שהופך להיות אותיות 'הלב', וע"י כן מתגלה מציאות שהדבר נעתק ממדרגת הבהילו שבו

סוגיות במחשבה

בהל

ורש"י פירש שם, נבהלו מפניו - מפני בושה.
 וביאר האלשיך (שם, ד"ה ויאמר יוסף)
 וז"ל, שמו לבם להביט אל פניו אם הצלם
 אלהים עודנו בו מאיר ומזהיר כאשר בתחלה,
 ובהבטה ראשונה עם שלא הסתכלו בעצם
 נבהלו מפניו, כי ראו הארה מה מצלם אלקים
 אשר בפניו וכו', כי לפני גודל קדושתו תגדל
 בושתם אשר פשעו בו, מפניו, עכ"ל. ועיין
 אגרא דכלה (ויגש, ד"ה ולא יכלו). ופרי צדיק (ויגש,
 אות יג). ושפת אמת (ויגש, תרג"ד, ד"ה בפסוק ולא).
 וביאר בחידושי הגרי"ז (סימן עח) וז"ל, יוסף לא
 אמר להם אלא אני יוסף, והיינו שהראה להם
 החטא עצמו ולא יותר (וי"א שהוכיחם במה שאמר
 עוד אבי חי, עיין מלב"ם שם. ועיין תורה תמימה שם, הערה
 א), ובהכירם אותו, לא יכלו לענות, כי נבהלו,
 אעכו"כ כשיבוא הקב"ה ויוכיח את כל אחד
 "לפי מה שהוא", היינו דיאמר לו החטא ולא
 יותר, מה גדולה תהיה החרדה רק מהכרת
 החטא בלבד, עכ"ל. ועיין בינה לעתים (דרוש
 נא). ודרשות מהר"י ליסא (יום א' דסליחות, ליקוטי
 הפרחים, ד"ה וכבר אמרו).

ומהלך נוסף לסיבת הבהלה, כתב באור המאיר
 (ויגש, ד"ה ואח"כ) וז"ל, נבהלו מפניו -
 לרוב השפעת השכל בריבוי, שלא יכלו לצמצם
 בה' מוצאות שהם בחינת כלים אליו, עכ"ל.
 והיינו שעל יוסף נאמר (בראשית, מא, לט) אין נבון
 וחכם כמוך, אברך, אב בחכמה ורך בשנים,
 ומכח מוחין אלו נתקיים בהם אשתומם כשעה
 חדא.

כתיב (בראשית, מה, ג) ויאמר יוסף אל אחיו,
 אני יוסף, העוד אבי חי, ולא יכלו
 אחיו לענות אתו, כי נבהלו מפניו.

ואמרו (חגיגה, ד, ע"ב) ר' אלעזר כי מטי להאי
 קרא, בכי, ולא יכלו אחיו לענות
 וגו', ומה תוכחה של בשר ודם כך, תוכחה
 של הקב"ה על אחת כמה וכמה. והרי שנבהלו
 מכח התוכחה, ולא מעצם כך שאמר אני יוסף,
 שנבהלו מעצם ראייתו. אולם בתנחומא (ויגש, ז)
 אמרו, כיון שאמר להם אני יוסף (קודם שאמר להם
 העוד אבי חי) לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו
 מפניו. ועיין עוד בתנחומא (שם, ב).

ומהלך נוסף מצינו שנבהלו מפני פחד, כמ"ש
 ר' יוסף בכור שור (שם) וז"ל, כי נבהלו
 מפניו, כי נפחדו ויראו לנפשם על אשר עשו לו,
 עכ"ל. וכן כתב בחזקוני (שם) וז"ל, יראו ודאגו
 על אשר עשו לו, עכ"ל. וזה אינו פחד שמא
 יזיק להם, עיין מזרחי שם (וגור אריה שם) שכתב
 וז"ל, נבהלו מפניו (פירש רש"י) מפני הבושה, לא
 מפני הפחד, כי ממאמר הוציאו כל איש מעלי
 (פסוק א) כדי שלא יראו בושתם והרמת קולו
 בבכי, יורה על רוב אהבה וחיבה, עכ"ל. אלא
 פחדו על עצם מעשיהם שעשו שלא כדין.

אולם ברבינו בחיי פירש שפחדם היה שמא
 יזיקם, שכתב שם וז"ל, נבהלו יראו
 לנפשם שמא יגמלם רעה, וכענין שכתוב
 (ישעיה, יג, ח) ונבהלו צירים וחבלים יאחזון. ועיין
 מלב"ם (שם).

מדור
רל"א
שערים

צירוף
ב-ה / ב-ל / ה-ל

מדור רל"א שיערים

ב-ה

נודע שבימים ב-ה, יש בהם תוקף של דין. ולכך ב"ד יושבים בימים אלו. והוא מושרש במדת הגבורה, גבורה ב-ה-גור. (ובדקות רמזו בה ר"ת של ג' חלקי דין, בינה - ב, גבורה - ג, הוד - ה). ובסודות שורש הדין מיסוד האש. שכאשר האש בתוקפה מתגלה להב, ל-הב, וצורת הארתה באופן של בהל, בה - ל. ומדת הדין בקו שמאל, מקום הנקבה, נקבה, נק-בה. ונודע זכר, בחינת נתינה, נקבה בחינת קבלה, קל - בה. והמבקש לקבל אומר הב-תן. בחינת זהב, זה-הב.

ונודע ששורש פגם חוה, בפגם הלבנה שאמרה א"א לשני מלכים לשמש בכתר אחד. לבנה, לן-בה. ואחר "דורות נעשה תוקף של דין, מבול. וההצלה מן הדין לנח וב"ב נעשה ע"י התבה, ת-בה. ומעין כך אצל משה (נח שורש למשה כנודע, מן המים משיתהו, מן מימי המבול) והשורש לכך תחלה תהו, חורבן, מימי המבול, ואח"כ בהו, בה-ו, תיקון, ולצורך ההצלה עלתה התיבה של נח לגובה, גו-בה.

ושורש הקלקול חטא הלשון, מוציא דיבה, די-בה. ומעין כך במרגלים שהוציאו דבת א"י. ועל כך אמרו חז"ל, אתם בכיתם בכי של חנם וכ"ו. בכה, כ-בה.

וחוזר עמלק ומעורר כח של דין זה, ולכך עלה משה ראש הגבעה, גע-בה. וזהו בגדי למתק את החובה, חו-בה. וכן המן מזרעו של עמלק, נתקן ע"י חרבונה, חרו-בה.

וכאשר מתמתק הדין מתהפך לאהב אבה, א-בה, גילוי אהבה, גילוי אלופו של עולם בדין.

וגילוי זה היה במשכן שנתנן בנדבה, דן-בה, ונתקן הדין, ע"י אהליאב, אליא-בה. ושם מבין הכרובים נתגלה נבואה, און-בה. ובעיקר למשה הנקרא טוביה, טוי-בה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבה, אהב, בהלה, אביוהו, אהליהב, אהלימה, איבה, ארבה, ארבעה, בינה, בהרת, בהמה, ברכה, בה, בהיר, הבל, בהו, בהן, בהק, בנה, בושח, זהב, בלהה, בלהות, להב, לבנה, מרכבה, נדבה, בנייה, ערבה, תבה, בתולה, בתייה, גבה, גבורה, גבעה, דבה, דבורה, דבלה, אבדה, הב, הבא, היטב, נבלה, הסב, שביה, בכה, הבטה, טוביה, נקבה, מצבה, נבואה, מריבה, רהב, חובה, חרבונה, יבשה, כתובה, טובה, סיבה, קיבה, תנובה.

ואמרו חז"ל בנדה, בינה יתירה ניתנה באשה. בינה, ין-בה. וכאשר בראה הקב"ה א"ל, היי צנועה, ושורש הצניעות מדת הבושה, בה-שו. ומתחלה נקראת בתולה, בה-תול. והכח המצרפם של הזכר והנקבה נקרא כתובה (כתב-וה. וכן) בה-כתו. ולכך אמרו לית כתובה דלית בה תיגרא, כי שורש הדין יוצר תיגרא, מריבה, מרי-בה. אולם אסור לקדש אשה קודם שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה ותתנגנה עליו. ולכך נצרך תחלה הבטה, הט-בה. וחשש זה נגלה בדקות בכל נישואין, ולכך יש תיגרא בפועל כנ"ל. וכאשר ח"ו מריבה זו יוצאת לפועל ממש נעשה איבה, אי-בה, בחינת איבה אשית בינך ובין זרעה.

וכח דין זה כאשר יוצא לפועל יוצר בהלה. בה-לה. אולם אצל נוק' דתיקון, רחל, שהיא עיקרו של בית, נתהפך בהלה לבלהה שפחתה. אולם אצל חוה נתגלה איבה כנ"ל, ולכך יצא הבל הב-ל, ונהרג ע"י קין, דין דקלקול. וכאשר כח דין יוצא לפועל בקלקול גמור שנהפך מענג (אהבה כדלהלן) לנגע, נעשה בהרת, בה - רת, שהוא ממראה נגעים. היפך בהיר, בה - יר, זהב, כנ"ל, וכן בהק, בה -ק, הארה.

והוא מדרגת הרשעים שאין בהם תורה ומצות, בבחינת ערבה, רע-בה. וזו ירידת אדם למדרגת בהמה, בה-מ"ה, מ"ה גימ' אדם, שנפל מדרגת אדם למדרגת בהמה, נמשל כבהמות נדמו. שנאבד מדרגת אדם. אבדה אד-בה. וראשית הקלקול התחיל באשה שנפתחה לעצת נחש, מפני שנקראת אבדה, משל לאדם שאבדה לו אבידה,

ב-ל

במקום שיהא תיקון הלב, נעשה קלקול כמ"ש ויתעצב ה' אל לבו. וכתוצאה מכך נעשה מבול. לב-מו. ועיקר גזר דינם לא נחתם אלא על הגזל, היפך צדקה-נותן. גזל כולו מקבל, קבל, לב-ק, שהוא בחינת בלק אותיות קבל, כנודע. ותולדת כך נעשה הסבל הגדול בעולם כמעט לכל יושבי תבל. סבל, לב-ס. וחל על עצם העולם הנקרא תבל. לב-ת. כלומר על עצם שורש העולם הנקרא לבו של העולם, כמ"ש חז"ל שיש במקום לב, כמ"ש דברו על לב ירושלים, זהו לבד דתיקון. ולב דקלקול שבעולם הוא בכל, לב-ב.

ואחר עשרה דורות בא אברהם לתקן זאת. ועיקר הפסולת היוצאת לתרבות רעה ביום מיתתו הוא עשו, בחינת אדם בליעל, היפך אדם, אדם, בליעל, לב-עלי. ושורשו הוא מזרעו של בתואל, לב-תאו. ולעומתו יעקב נושא את בלהה, לב-הה, תחלת תיקון הלב. ובשבתים עיקר התיקון לכך, זבולון, לב-זון, זון ר"ת זכר ונקבה, תיקון אחדותם. והמתנגד ליעקב לבן, לב-ן. שהוא נבל כנודע, ופסולתם של אלו בבחינת זבל, לב-ז. ושורשם נחש, פורץ גדרו של עולם, פורץ את הגבול, גבול, לב-גו, פורץ את הלב.

ושלמות התיקון בבנין המשכן ע"י בצלאל, וכל חכם לב. בצלאל, לב-אצל. ובכניסה לא"י ע"י כלב, לב-כ. ובמצות יובל הנוהגת בארץ, יובל, לב-ו. ושורשו יום החמישים של מתן תורה, במשך היובל המה יעלו בהר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אבימלך, אבל, אבשלום, אהליאב, חלב, זבל, חבל, לבן, אלגביש, אלישבע, בבל, בדלה, בהלה, בלע, בעל, ברזל, בתולה, גבל, גבול, בגלל, בבל, בול, זבולון, בחל, חלב, כלב, כל, לב, יובל, יבול, לבש, להב, בלהה, בלה, בלט, בלעם, בלשאצר, בלתי, סבל, בצל, בצלאל, בישל, גבעל, גבריאל, גבלה, הבל, מבול, לבנון, נבל, איזבל, בתואל, גבול, לביא, עיבל, קבל, שביל, שבלים, תבל, יבלת, בלק, מהיטבאל, מלבן, עלב, שבלול.

רבותינו לימדונו (מבואר היטב בעץ חיים) שמדרגת לב שורשה ל"ב נתיבות חכמה עליונה שבראש. וכאשר הארה זו מתפשטת לתוך גופו של האדם נעשה "לב". וכאשר ח"ו אינה מתפשטת, אזי זהו בחינת "בל", לשון שלילה.

הארה עליונה זו היא ממדרגת הלובר העליון. לבן לב-ן, כמבואר בדברי רבותינו. וכאשר הארה זו מאירה אצל נקבה נעשה במקום הלב, מקום דדיה, חלב, לב-ח. ומדרגת חלב מקשרת את הולד לאמו, ללובר העליון, ללבה של האם. חלב אותיות חבל, שהחלב נעשה חבל המקשר בין הולד לאם. ובעומק הכח המקשר הוא ה"לב" כנ"ל.

וכשם שהוא הכח המקשר בין הולד לאמו, כן שורש כח ההולדה, "זכר" ונקבה" שורשו חיבורם בלב. והוא בחינת בעל, לב-ע. כי תחילת החיבור הוא בחינת חיבוק, אח"כ נישוק, ואח"כ חיבור גמור, ומקום החיבוק במקום הלב, חיבור לב אל לב, זהו מהות עומק החיבוק.

ועיקר החיבור בין בחור לבתולה. בתולה, לב-תוה. ובמלכי אדם הנזכרים בפרשת וישלח, ז' ראשונים שבהם לא הוזכר נקבה בהם. ובמלך השמיני (בחינת חלב, לב, ח, כנ"ל) הוזכרה אשתו ושמה מהיטבאל, לב-מהיטא. ובו לא כתוב מיתה, כי היה חיבור במדרגת לב. וזהו בדלח, לב - חד , לב מחובר, לב אחד, ובבדלח מונח כח הצירוף והחיבור.

והנה תולדות ראשונים שהיו בעולם, קין והבל, הבל, לב-ה. כי בהבל נתגלה חיבור הלב של אדה"ר וחיה ונגלה חיבורו של הבל אל ליבה של חוה. וכאשר קם קין על הבל והרגו, ביטל חיבור הלב. ובשעה זו נתחדשה אבלות בפועל ראשונה בעולם. אבלות, אבל א-לב. בבחינת טוב ללכת אל בית האבל וגו', והחי יתן אל לבו. אבל אל-לבו. ושורש אבלות זו נעוץ בחוה שנתנה לאדה"ר לאכול מעץ הדעת, שעליו נאמר ביום אכלך ממנו מות תמות. ומעשה זה הוגדר בחז"ל, היא שפכה דמו של עולם.

והנה יש רציחה בפועל, ויש אביזריהו, מלבין (לב י-ן) פני חיבורו, הנקרא עלב. ע-לב. והנה אמרו, עשרה דורות מאדה"ר עד נח וכו', אולם

ה-ל

זפ-לה. ונתפשט אף לבלהה שפחת רחל, בה-לה. ונצרך להאירו אף לרחל שהיא עיקרו של בית ואצלה נמצא עיקר הרוח דשביק בה בעלה, בע - לה.. וכאשר נתקן אור זה בנקבה, נעשה צהלה, צהל, צ-הל, בחינת מזהלות חתנים מחופתם. ונעשה גילה, גי-לה. ודו"ק שיש שפע המגיע מאם עליונה, אלהים, אמי-לה, כנ"ל. ויש שפע המגיע מן הזכר, מזהלות חתנים. ושפע זה עובר בעיקר ע"י מקום אות ברית קדש שבו נעשה מילה, מי-לה. ובקלקול יש שם ערלה, ער-לה.

והנה בקלקול זהו להט החרב המתהפכת, להט, לה-ט, בחינת אפלה. אף-לה. וכן עלטה, עט-לה. בחינת בהלה, בה-לה, בחינת מלחמה, מחמ-לה. בחינת הלם, הל-ם. בחינת קללה, קל-לה. בחינת כליה, כי-לה. ובתיקון נהפך מלהט לטלה, מזל ניסן ראש לחודשים, שבו נעשו ישראל לקהל, ק-הל. והתכלית ביהמ"ק, היכל, כי-לה. היפך כליה, כנ"ל. ובחודש ניסן, טלה, אומרים כליל פסח הלל הגדול כלילה דייקא. הלל, הל-ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלהים, לילה, הדבלה, אלה, לאה, הלך, הבל, למה, צלה, הוליד, מהללאל, אהל, אליהב, הלל, אילה, אליהו, אליהוא, אלמנה, אלקנה, מילה, אפלה, בלהה, בהלה, בתולה, גולה, היכל, קהל, הקהל, חלה, כלמה, להב, להט, מלחמה, מסלה, מצולה, נחלה, עולה, עלטה, עגלה, ערלה, צלמנה, שלושה, שלמה, תפלה, גילה, דלילה, אכילה, הלם, הועיל, החל, ילדה, מלכה, הציל, השפיל, דליה, להג, צהל, קללה, שלוח, זלפה, טלה, טלטלה, להם, כליה, כלה, לוטה, ליה, מהיטבאל, מלוח, סלה, עלה, שילה, תהלה, תלה.

שורש אותיות ה-ל, גנוז בשם אלהים, אמי-הל. ונודע ששורש כל השמות שם הוי"ה ב"ה. וממנו מתפשט שם אלהים, שהוי"ה בחינת זכר, ואלהים בחינת נקבה. ולכך יש בו אותיות לה, לשון נקבה. לו, זכר. לה, נקבה. והנה נודע שזכר בחינת יום, זכר, זך-אור. ויקרא אלהים לאור יום. ונקבה בחינת לילה, חשך, חשך - שכת. היפך זכר לשון זכירה, נקבה לשון שכחה. לילה, לי-לה. ושורש בריאת האשה, חוה, בבחינת לילה, לא אברי לילה אלא לשינתא, ונבראה בתרדמת האדם.

והנה אמרו שירגא בטיהרא מאי אהני ליה. ולכך עיקר זמן נר כלילה שממנו "עולה" הלהב. להב, לה-ב. עלה, ע-לה. ובמצוש"ק להב נעשה הבדלה. להב-דה. וכאשר יורד מלמעלה למטה זהו שורש הלידה ואזי נתהפך מלהב להבל. ושורשו ב"הבלי" דגרמי שניתן לחוה, שנעשה מעצמות הנקבה שאינו מסתלק ממנה אפילו בשעת מיתתה. והוא ה"לה" הגמור. והוא בחינת אדם רוצה ב"קב" שלו. הוי"ה אלהים, גימט' ק"ב, כנודע. והיינו שזהו מדרגת גילוי ההויה בלבוש וכלי של שם אלהים. שבו נגלה אמי-לה, כנ"ל. שנעשית אם להוליד מעצמות הבלי דגרמי שלה, ומכח כך נולד הבל כנ"ל. ובבנימין נתנה את עצם הלב לו, ולכך מתה, כנודע. וכאשר נפרדת מבעלה נקראת אלמנה, אמן-לה. והיינו שנשארת רק עם הבלי דגרמי. והוא בחינת רוחא דשדי בגוה בשעת ביאה ראשונה, שאזי היא בבחינת בתו לה, בתו-לה.

והנה כח "לה" נתקלל בחטא חוה, שבא נחש על חוה ושדי בה רוח דקלקול, הבל דקלקול. ובפרטות נגלה הקלקול אצל צלה, צ-לה. שהיא בחינת צל לאור, שורש לחשך. ושורש התיקון נגלה אצל האמהות, בעיקר אצל לאה, לה-א, ושורשו בשם אלהים כנ"ל, לאה-ים, לה-א. ונתפשט אצל זלפה שפחתה.

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בהל

מילון ערכים בקבלה
בהל

בלביפדיה קבלה בהל

יושר

שורש ריבוי, מקו אחד נעשה ג' קוים. ועיין אבן עזרא (עזרא, ד, ד) וז"ל, ומבהלים - כתיב מן בלהות אתנך ומבהלים קרי לנטות אחרי רבים, בשורש בהל בלה, כי מעט הם רק הענין אחד, עכ"ל. ואמרו (ספרא, בחוקתי, ב, ד, ב) והפקדתי עליכם בהלה - שיהיו המכות פוקדות אתכם מזו לזו, עד שהראשונה פקודה אצליכם אביא אחרת, ואסמכה לה, בהלה, מכה המבהלת את הבריות, ואיזו זו, זו מכת מותן.

בהל ר"ת, ביושר לבבי התנדבתי (דה"א, א, כט, יז). והיינו שע"ז מתקן הבהילות.

שערות

אדום. כתיב (שמות, טו, טו) אז נבהלו אלופי אדום. ואמרו (ב"ר, וישלח, עה) יעקב היה מזכיר לעשו שמו של הקב"ה ליראו ולבהלו. ולהיפך אמרו שם (עו) על יעקב, בבהלה נכנס יעקב לשם (לירדן), ונעל בפניו עשו, וחתר לו הקב"ה חתירה במקום אחר ויצא. ועיין מהר"ל (נצח ישראל, פרק כו) וז"ל, קול צוחה של רומי, שע"י היו מקבלים בהלה ורעד, עכ"ל.

לשון השערה. ועיין רבינו בחיי (כי תבא, כה, נב) וז"ל, בכל שעריך - וכו', מלשון שעור, כלומר שיציק לו האויב בכל מה שהוא מחשב, וכן יזדמן לו צער ותשיגהו בהלה בכל מה שהוא "משער" לעשות, עכ"ל.

אזן

שמיעת האזן. וכתיב (דניאל, יד, מד) ושמעות יבהלהו. ועיין אלשיך (ויקרא, בחוקתי, כו, ד"ה אף אני) וז"ל, והפקדתי עליכם בהלה - ומהומה המערבבת ומעכבת את האדם משמוע, נמצא שגם אני עושה לכם העדר שמיעה, עכ"ל. ובדרך רמז, באזני העם לאמר, ר"ת בהל.

אור א"ס

עיין תולדות יצחק (בחוקתי, כו, יד) וז"ל, שאתם חשבתם עלי לרעה שאיני משגיח, אני משגיח עליכם לרעה, והבהלה שאתם אומרים עלי יהיה עליכם, עכ"ל.

צמצום

חלל. ואמרו (שבת, לב, ע"ב) אתי תקרי בהלה אלא בחלה. לשון חלל. ומצד כך נגלה בהלה אצל אסתר (ד, ד) ותתחלחל המלכה, לשון חלל. כ"כ בדרשות הנצי"ב. ובתיקון מתהפך בהל לר"ת - ברוך הוא לה'.

חלל פנוי, ריק, וכתיב (תהלים, עח, לג) ויכל בהבל (בהל אותיות הבל) ימיהם ושנותם בבהלה.

עיין שכל טוב (חיי שרה, כד, כא) משתאה - על אופן בהלה ומחשבה, שהיה מצמית ומצמצם שתייתו ומחשב ומביט לה ומתבהל, ודומה לו אשתומם כשעא חדא (דניאל, ד, טז).

קו

תקוה. ועיין רש"י (ויקרא, כו, יז) וז"ל, בהלה - מכה המבהלת את הבריות, ואיזו, זו מכתן מותן, עכ"ל. ועיין שפתי חכמים על אתר, וז"ל, יש מפרשים שהוא לשון המתנה, כלומר שהבריות ממתנות וצופות שכל שעה יקל ממנו החולי וירפא, וכשמת נבהלים הבריות שמת מיתה פתאומית, עכ"ל. ועיין חזקוני (בחוקתי, כו, טז) וז"ל, בהלה את השחפת וגו' - בהלה של שחפת ושל קדחת, שמבלות עינים, שמצפים לרפואה, ואין, עכ"ל.

עיגולים

שורש העגל - עיגולים, מכח בהלה שסברו שמושה צריך לבוא ובשש ולא בא, ועי"ז נבהלו ועשו העגל. ודרך האדם המבוהל להסתובב אנה ואנה, קרוב לצורת עיגול.

חוטם

עיינן מהר"ל (חידושי אגדות, שבת, קנב, ע"א) וז"ל, נחר בהו ר' אחי בר יאשיהו - הנחירה הזאת היה כמו כל הרוחנים שהוא ענין המגיע אל נפש האדם, וכו', ואפשר שהיה מגיע להם בהלה, וזהו ענין הנחירה הזאת, עכ"ל.

וכתיב (תהלים, ב, ה) אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. וכתיב (שם, ז, ט) כי כלינו באפך ובחמתך נבהלנו. ובדרך רמז, בהל ר"ת, למען הכעסני בכל.

וכתיב (דניאל, ז, טו) ראשי יבהלנני. ועיקרו בחוטם. ועיינן רש"ר הירש (בחקוקי, כו, טז) וז"ל, בהלה היא הניגוד הגמור לקוממיות, ההולך קוממיות חש ביטחון. גדולה מזו, הוא חש שהוא שולט בכל הכוחות הארצים, ששלומו ומטרותיו תלויים בהם. ואין תחושה זו נקנית אלא ע"י התודעה שהוא עובד את ה' ומובטח בברכתו. אובדן הביטחון העצמי הוא הגזירה הראשונה הנגזרת עליו ע"י המרי בה', והרפיון ואי השקט ברוח ובנפש גוררים רפיון וחוס בגוף, כי הרוח הוא המכלכל את הגוף, עכ"ל. ולכן תחילתו בחוטם, מקום הרוח.

פה

כתיב (קהלת, ה, א) אל תבהל על פיך. ואמרו (ע"ז, לה, ע"א) ישקני מנשיקות פיהו, א"ל ישמעאל אחי חשוק שפתותיך זו בזו ואל תבהל להשיב. ועיינן ספר מלמד התלמידים (שמות) וז"ל, אל תבהל אל פיך וגו', כי מצאנו שם "בהל" נופל על ענין מהירה וחפזון, ונופל על ענין מבוכה ובעתה ותמהון לבב, והחכם הזהיר בפסוק הזה כמשמעותו, עכ"ל, עיי"ש.

ועיינן רבינו בחיי (ויגש, מה, ג) וז"ל, ולא יכלו אחיו "לענות" אתו כי נבהלו מפניו - לבשם חרדה ואשתקל מלולם, עכ"ל.

עינים - שבירה

שורש הקלקול, שורש הקללה. ובקללות כתיב (ויקרא, כו, טז) והפקדתי עלכם בהלה. ועיינן

מלבי"ם (שם) הוא מות. וכתיב (שופטים, כא, מא) ויבהל איש בנימין כי ראה כי נגעה עליו הרעה. והשבירה שורש הרע.

מיתה - מת. ואמרו (שבת, מג, ע"ב) אדם בהול על מתו. ואמרו (מסכת שמחות, ג, ט) המת ליום אחד, מיתה של זעף, לשנים, מיתה של בהלה. וכן קורעים על המת. ואמרו (שם, ה, ה) כל קרע שאינו של בהלה אינו קרע.

ראיה. וכתיב (ישעיה, כא, ג) נבהלתי מראות. ובשבירה בחינת תהו, תמה על שממון. וכתיב (תהלים, מח, ו) המה "ראו" כן תמהו נבהלו נחפזו. ועיינן ב"ר (ב) שאמרו שתהו ובהו לשון בהלה. וכתיב (משלי, כח, כב) נבהל להון איש רע עין. ובב"ר (ויצא, ע) דרשהו על עפרון.

השבירה חוסר הארת מצח, שם מ"ה, כנודע. וכתיב (דה"י, ב, כו, כ) והנה הוא מצורע במצחו ויבהלו משם.

עתיק

פסח, דלג, עתיק. ופסח מצרים היה בחפזון. ועיינן שכל טוב (בא, יב, יא) ואין חפזון אלא לשון בהלה. ועיינן רש"י שם על אתר.

אריך

הארת פנים מתוך רצון, א"א - אריך אנפין - הארת פנים. כתר - רצון. וכתיב (תהלים, ל, ח) ה' ברצונך העמדתה להררי עז הסתרת פניך הייתי נבהל. וכן כתיב (שם, קד, כט) תסתיר פניך יבהלון. וכתיב (איוב, כג, טו) על כן מפניו אבהל.

אבא

כתיב (בראשית, מה, ג) העוד "אבי" חי, ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו. ועיינן מלבי"ם (שם) וז"ל, וכאילו אמר העוד אבי חי מרוב צרות, עכ"ל. וא"כ זהו חלק מסיבת בהלתם. ודו"ק. במדרש רבה על אתר אמרו, אמר "אבא" כהן ברדלא, אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנן של שבטים, לא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו, כשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד מה שהוא וכו'. ועיינן

חגיגה (ד, ע"ב). וכתוב (תהלים, ו, יא) יבשו ויבהלו מאד. וכן כתיב (שם, פג, יח) יבשו ויבהלו. בהל, ר"ת לנו בושת הפנים.

מחשבות. וכתוב (דניאל, ז, כח) רעיוני יבהלוני. ומטבע ברכת המפיל, ואל יבהלוני חלומות רעים והרהורים רעים. ועיקר ההבדל בין פחד לבהלה, פחד בלב, בהלה במוחין. ועיין שכל טוב (בשלה, טו, טו) אין בהלה אלא ענין האדם שעומד השקט ופתע פתאום הוא נכלם ובוש או נבעת ומתפחד מפני חבירו. ועיין אבן עזרא (בחוקתי, כו, טז) וז"ל, בהלה - שתתבהלו ולא תדעו מה תעשו, עכ"ל. וכאשר אדם אינו מיושב בדעתו פועל במהירות ובחפזון, ולכך פעולה במהירות נקראת בהלה.

בינה

ים. וכתוב (יחזקאל, כו, יח) ונבהלו האיים אשר בים מצאתך.

לב. בלה, אותיות הלב. ועיין רע"ב (כתובות, ה, ה) וז"ל, שעמום - בהלה, תרגום ובתמהון לבב, ובשעמימות לבא, עכ"ל. וכן בהל, ר"ת בשרירות לבם הרע (ירמיהו, ז, כד). וכן הלך בשרירות לבו (שם, כג, יז).

דעת

דעת דחיבור, חיבור מבורר. והיפוכו חיבור של בלבול. ועיין חשק שלמה (השורשים, אות ב, בל) וז"ל, ויתכן שגם שם "בהל", המורה ג"כ על הבהלה, הוא ג"כ מגזרת בלילה ובלבול, עכ"ל. ואזי התיקון להבדיל בין קדש לחול, ר"ת בהל, הבדלה בין לבין.

אור הדעת בוקע בכל הקומה, כנודע. והוא בחינת עדי עד, עד - דע. וכתוב (תהלים, פג, יח) יבשו ויבהלו עדי עד. וכתוב (איוב, ד, ה) תגע עדיך ותבהל.

והיפך ישוב דעת, בהלה. עיין רש"י (ב"מ, לט, ע"א) וז"ל, היינו יוצא לדעת - שאין כאן בהלה, עכ"ל.

משה. ועיין הכתב והקבלה (כי תשא, לד, לג) וז"ל, ויתן על פניו מסוה - אחרי ראותו כי נבהלו

חגיגה (ד, ע"ב). ובהל, ר"ת בן הייתי לאבי. וכן בני לחכמתי הקשיבה.

אמא

אם היולדת. וכתוב (ישעיה, יג, ח) ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה. ותולדתו כמ"ש (שם, סה, כד) ולא ילדו לבהלה, כי כיוון שהלידה מתוך בהלה, ח"ו גם הולד נולד לבהלה.

ואמר (מדרש אגדה, בראשית, ויצא, ל, ג) ותאמר הנה אמתי בלהה - כעין בהלה (אותיות בלהה - בהלה), שהיתה מתבהלת כשעת לידתה ולא ידעה להניק. ובתיקון, בהל ר"ת ברה היא ליולדתה.

ז"א

ישראל. וכתוב (שמואל, ב, ד, א) וכל ישראל נבהלו. ועיין רש"י הירש (בחוקתי, כו, טז) וז"ל, "בהלה" נגזר משורש "בהל", והוא קרוב לבעל, מי שהתגבר מבחינה חברתית. נבהל, מי שגברו עליו מבחינה גופנית ונפשית. בהלה, מבוכה הנובעת מתחושת חוסר אונים כנגד הפשעות כוח מתנגדות, מבוכה הנובעת מאובדן הביטחון העצמי, עכ"ל.

נוק'

אסתר. וכתוב בה (אסתר, ב, ט) ויבהל את תמרוקיה.

בית, ובדרך רמז, בהל, ר"ת לחזק בדק הבית.

כתר

בקלקול מתהפך אותיות כתר לכרת, כנודע. ועיין אלשיך (תהלים, ו, ג) וז"ל, כי נבהלו עצמי - מציאות בהלה בלבד, דמזליהו חזא ומצערי על שלא נשלמו במצות, כמ"ש חז"ל על כל עצמתי תאמרנה, אך לא נבהלו מאד. אמנם ונפשי נבהלה מאד, נראה שמרגשת צרה מופלגת, יורה כי מר לה שנכרתת והולכת בלי תיקון, עכ"ל.

חכמה

חכמת אדם תאיר פניו. והיפוכו בוש, ובתיקון יראת הרוממות. וכמ"ש חז"ל (גדרים, כ, ע"א) למען תהיה יראת ה' על פניכם לבלתי תחטאו, זו הבושה. בחינת תוכחה, חכמה, כח-מה. עיין

היית (יחזקאל, כז, לו), עכ"ל. ויעקב נמשל לשמש, וחלומו, ששקעה בלא עונתה. בהל ר"ת לעת בא השמש (יהושע, י, כז).

תורה. ועיין אור החיים (בחוקת, כו, טז) וז"ל, בהלה שהוא היפך המושג מעסק התורה שהוא ישוב השכל והתבוננות הדעת, עכ"ל.

נצח

ונו"ה, רגלים, ריצת הרגלים. עיין רד"ק (נחום, ב, ה) וז"ל, כברקים ירצו - מרוב בהלה ירצו ברחובות העיר מקצה אל קצה כי לא ידעו מה לעשות, עכ"ל. וכתוב (אסתר, ח, יד) הרצים וגו' יצאו מבהלים ודחופים בדבר המלך.

תחילת רגלים במותן. וי"א מכת מותן מתחילה ממתנים, והיא מכת בהלה. עיין רש"י (ויקרא, כו, יז). ועיין רד"ק (תהלים, עח, לג) וז"ל, ויכל בהבל וגו', בבהלה - כלומר באותה בהלה שמתו "המרגלים" במגפה פתאום, עכ"ל. ועיין אברבנאל (יחזקאל, כא, יא) וז"ל, וכל ברכים תלכנה מים - שיזעו וינעו מרוב בהלה, עכ"ל. ועיין רא"ש (ב"ב, פט, סימן יח) וז"ל, דמחמת טרדת הדרך הם בהולים, עכ"ל. ואזי בהל, ר"ת, לא הלכו בדרכיו. ובתיקון ר"ת, הלך לפניו באמת. וכן התהלכתי לפניך באמת (מלכים, ב, כ, ג).

הוד

נו"ה, בנים (בהל, ר"ת הבה לי בנים), נחלה. וכתוב (משלי, כ, כא) נחלה מבהלת בראשונה. וקאי על בני גד וראובן וחצי שבט המנשה. ועיין ב"ר (פ"ג).

ממונו של אדם המעמידו על רגליו. ואמרו חז"ל (שבת, קיז, ע"ב) אדם בהול על ממונו.

נו"ה, תרי סמכי קשוט, אמונה. ומתוך הבהלה לא מאמינים. ובדרך רמז, כתיב (במדבר, כ, יב) לא האמנתם בי, ר"ת בהל. וכן לא האמינו באלקים (תהלים, עח, כב).

יסוד

יוסף. וכתוב (בראשית, מה, ג) ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. ואמרו (ב"ר, צג) כיון שראה

ממנו מפני קרון פניו וכו', עכ"ל. ועיין אגרא דכלה (ויגש) וז"ל, כי נבהלו מפניו - לא אמר נבהלו ממנו, רק מפניו, שהביטו אל פניו בעין השכל וראו אור נערב איך הוא עדין באפיו, ונבהלו בתמהון לבב איך עמד כנגד כח ערות הארץ והוא בצדקתו, עכ"ל. ומעין כך עיין פרי צדיק (שם, אות יג). ובשפת אמת (שם, שנה תרל"ב). ושם משמואל (תרע"ב).

חסד

זריזות. ובהלה לשון מהירות, כמ"ש גבי המן (אסתר, ו, יד) ויבהילו להביא את המן. ועיין מגילה (טז, ע"א). וכתוב (תהלים, מח, ו) נבהלו נחפזו. וזריזות ילפינן מאברהם שנאמר לגבי העקידה, וישכם אברהם בבוקר ויחבש את חמורו (בראשית, כב, ג). ואמרו (פסיקתא רבתי, מ) ויראו את המקום מרחוק, ולמה לא ראה ביום הראשון, כדי שלא יהו אוה"ע אומרים בהול היה ולא היה יודע להיכן הולך. ועיין יריעות שלמה (חוברת א, ידיעה ה) וז"ל, שם בהל, מורה לגנאי שהוא נבהל לעשות דבר והשכים במקום שלא היה לו להשכים, עכ"ל.

גבורה

מלחמה. וכתוב (ירמיה, נא, לב) ואנשי המלחמה נבהלו.

חו"ג, ידים. וכתוב (יחזקאל, ז, כז) וידי עם הארץ תבהלנה. וכתוב (עזרא, ד, ד) מרפין ידי עם יהודה ומבהלים אותם לבנות.

פחד. וכתוב (איוב, כא, ו) ואם זכרתי ונבהלתי. וכתוב (שם, כב, י) ויבהלך פחד פתאום.

שם אלקים. וכתוב (דה"י, ב, לה, כא) ואלקים אמר לבהלני.

תפארת

ת"ת - רפא, רפואה. וכתוב (תהלים, ו, ג) רפאני ה' כי נבהלו עצמי. וכאשר אין רפואה שלמה אזי אמרו (תולדות יצחק, בחוקת, כו, יד) וז"ל, ולזה אמר (בקללות) בהלה, שיבהלו הרופאים ברפואתו, עכ"ל.

ואשת יעקב בלהה. ועיין מצודות ציון (ישעיה, יז, יד) וז"ל, בלהה הוא הפוך מן בהלה, וכן בלהות

ראיתי לאחד מן המבארים בפסוק תצעידהו למלך בלהות, מביא בשם הרנה"ו בהבדל בין שם בלהה לשם בהלה, כי בלהה מציין כמות השדים והמזיקים שהיו מבהילים את המהבילים בין המבהילים הקדמונים, או את לוחמי רשף וקטב מרירי, והממונים על השאול והתפתה וכדומה, עכ"ל.

חיה

שינה, אחד מששים במיתה. וכאשר מתעורר הוא מעין תחיית המתים. ועיין סודי רזא (ח"א, אות א) וז"ל, האדם שישן ומקיצים אותו בבהלה, יתבהל הגוף וכל לבו נודדת כצפור קטנה היא הנפש ששבה, ואם היא תשוב מרצונה יעיר בלי בהלה כמו קרוב לשחרית, אז הנפש במלונה, עכ"ל. וכאשר יתגלה אור החיה בתחיית המתים, אזי כתיב (ישעיהו, כה, ח) בלע המות לנצח, ר"ת בהל. ואזי מתהפך בהל לר"ת לאור באור החיים.

יחידה

עיין קרבן העדה (בחוקתי, ב, ד, ג) וז"ל, דעת חז"ל בזה שאמרו את השחפת וגו', אינו שם חולאים, ששם החולי הוא בהלה, ושאר הדברים אשר אמר הם מקרים שיקרו מהחולי, והכריחם לבאר זה, לפי שאמר בהלה לשון יחיד, ואילו היו כל אלו חולאים היה לו לומר בהלות, עכ"ל. ועיין ספר השורשים לרד"ק, ערך בהל. ומצד התיקון "פתאום" יבוא האדון אל היכלו. וכתיב (ישעיהו, ב, יא) ונשגב הוי"ה - "לבדו ביום ההוא", ר"ת בהל.

יוסף סימנין של יהודה מיד נזדעזע, אמר אוי לי שמא יהרגני. ועיין שפת אמת (תר"מ) וז"ל, כי נבהלו מפניו - ואז ראו אורו של יוסף הצדיק ומדתו הנקראת כל, עכ"ל. ועיין מהר"ל (אור חדש, פ"ג, פסוק יד) וז"ל, שאל יהיו יראים כאשר בא עליהם בהלה כמו זה, שהוא לפי רגע, כי הצדיק יש לו קיום ואל יפחד מזה, עכ"ל.

עיין דרשות הנצי"ב ההבדל בין בהלה לפחד, שבהלה פתאומית גורמת להרפות את מעיו, כמו שמצינו באסתר ותתחלחל המלכה, שהטילה רעי. לעומת פחד שמצמית.

נלד לבהלה, זהו קרי, כנודע.

מלכות

חלה, כמ"ש בתיקונים (תיקון טז) חלה איהי שכינתא. ואמרו (שבת, לה, ע"ב) ר' אלעזר ב"ר יהודה אומר, בעון חלה אין ברכה וכו', שנאמר וכו' והפקדתי עליכם בהלה, וכו', אל תקרי בהלה אלא בחלה.

אחשורוש המלך, אמרו עליו (אסתר, ט, ד) והפיל על אחשורוש בהלה באותו לילה, הה"ד בלילה ההוא וגו'. ועיין ילק"ש (אסתר, תתרנו) שמרדכי חלם על בהלה, עיי"ש.

דבר. ואמרו (מדרש אגדה, בחוקתי, כו, טז) והפקדתי עליכם בהלה, מכה שהיא מבהלת את הבריות, ואיזו, זו הדבר.

נפש

מעשה. וכתיב (צפניה, א, יח) אך נבהלה יעשה את כל ישיבי הארץ. ואזי נעשה נפש מבהלה. כמ"ש (תהלים, ו, ד) ונפשי נבהלה מאד.

רוח

רוח סופה וסערה. וכתיב (תהלים, פג, טז) כן תרדפם בסערך ובסופתך תבהלם. וכתיב (קהלת, ז, ט) אל תבהל ברוחך לכעוס.

נשמה

היפך נשמה בקדושה, שדים, מלשון שד שבאשה, מקום גילוי בינה, כנודע, נעשה בהל, אותיות הלב, מקום השדים. ועיין מלבי"ם (ישעיהו, יז, יד, ביאור המילות) וז"ל, בלהה -

מילון ערכים בקבלה

בהל

הוא בבהילו (עיי' גר"א, ספד"צ, פ"א, ד"ה כמ"ש בפ' פקודי. ופ"ה, ד"ה חמשה מלכין. וזוה"ק, ח"ב, עב, ע"א), שכבר היה כן בשבירת המלכים, עולם התהו והבהו (עיי' ערך בהו), וכמ"ש בלשם (הקדו"ש, שער הפונה קדים, פרק טל) וז"ל, נתלבשו בהשמות הללו שהיו מלכי אדום ממש, כי הם שורשם שמאותן המלכין קדמאין יצאו בעוה"ז המלכי אדום ונתלבשו בשמם, וז"ש (אד"ר, קלה, ע"ב) וכלהו אתקרון בשמהן אחרנין מן קדמאין וכו', ור"ל כי קודם התיקון היו נקראים על שם מלכי אדום הכתוב בתורה, אבל לאחר התיקון נקראים בשם חג"ת נהי"מ, עכ"ל.

והיינו שקודם התיקון היו במדרגת בהלה, נבהלו אלופי אדום, והיינו שנשברו, וירדו ממדרגת מלכי אדום לאלופי אדום, אולם בתיקון נעשה ישוב דעת היפך הבהלה, ושורש הקלקול והתיקון של המלכים התחיל כבר בקלקול המלך ראשון שנשבר הוא בלע בן בעור, מלך הדעת, והיינו שהבהלה שלטה על הדעת, ובתיקון, תחילת התיקון דעת, בסוד מתקלא, והוא תיקון הבהלה.

וכתב הלשם (ספר הדע"ה, ח"ב, דרוש א, ענף ג, אות א) וז"ל, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל, בלע בן בעור, ולא נזכר שם מלוכה בהמלך הראשון, עכ"ל. והבן שמלך ראשון הנקרא בלע, מתחלף לבהל, חילוף ע-ה, וכל הויתו בהלה, ולכך לא נזכר בו שם מלך, כי נפל ממלך לאלוף, וכנודע בלע בן בעור, בלעם בן בעור, שעליו כתיב כנ"ל נבהל להון איש רע עין (שורש השבירה בעינים, עין רעה), זהו בלעם, ודו"ק. ובו לשון מלך מלשון נמלך בדעתו, וזהו שבירת הדעת, כדרך אדם מבוהל ששב בדעתו, והבן.

כתב בקהלת יעקב (ערך בהו) וז"ל, ויבהילו להביא את המן, דהנה ברע"מ אמר לעיל, שבהו הוא נגד רעש (הקליפה מג' קליפות הטמאות, הנקראת רעש גדול), וצריך להבין מה ענינו לרעש, אך צריך לומר שמפרש בהו לשון בהלה ורעש, וזהו הקליפה ב' רעש, והן המשיכו על המן בקליפה הזו, הבהלה והרעש, וזהו שאמר ויבהילו, עכ"ל.

עוד כתב שם (ערך תרדמה) וז"ל, תרדמה - לשון בהלה, כמא דאת אמר, ואין מקיץ כי תרדמת הוי"ה נפלה עליהם, ב"ר, עכ"ל. והיינו שבהלה היא הסתלקות המוחין, היפך יישוב דעת, הוא בהלה, וזהו כמו תרדמה, שאז מסתלקים מן האדם המוחין.

וכתב הגר"א (ספ"י, פ"א, מ"ח) וז"ל, המחשבה הוא בבהילו וברגע אחד, ולכך הוא בצורת י', והקול הוא באריכות, לכן הוא בצורת ו', עכ"ל. והבן שכיון שצורת המחשבה בבהילו, לכן אף הסתלקות המחשבה בבהילו, ודו"ק, ועיי"ש. ועיי' זוה"ק (ח"ב, עו, ע"ב). ועיי' גר"א (תיקון י"א מתקונים אחרונים, ד"ה ביה). וקרוב הדבר לבהל מלשון תהו ובהו, תוהו ובוהו על שממון שבה, היינו שנסתלק המוחין ואינו משכיל להבין מה שרואה, ועיי"ז נבהל. ומצד כך בהל, לשון בלה, בל, העדר. וכתב במגלה עמוקות (בלק, ד"ה והנה מזמור) וז"ל, בלעם שהיתה יניקתו מן בל של הבל (הבל - בהל), ועליו קאמר קרא (משלי, כה), נבהל להון איש רע עין, זה בלעם וכו', עכ"ל. וסיפא דקרא, ולא ידע כי חסר יבואנו, והיינו שדרך בבחינת בלה - בל, ולכן חסר יבואנו.

וכתיב (שמות, טו, טו) אז נבהלו אלופי אדום. והיינו שורש הבהלה בעשו, אדום, כח הדין

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בהל

מילון ערכים בארמית

בהל

עלמא". והיינו בהילו של גילוי שכינה, ונקרא בהילו מלשון (איוב, כט, ג) בהלו נרו עלי ראשי. ולפ"ז בהל נוטריקון בו-הל [ועיין רש"י (איוב, מא, י) וז"ל, תהל, כמו בהלו נרו, עכ"ל]. ופירש המלבי"ם (תהלים, צז, יא) וז"ל, שישמחו שמחה הרוחנית ע"י אור האלוה הזורח בנפשם בהלו נרו עלי ראשם, עכ"ל. וכנודע, שכח התנועה המהירה ביותר בבריאה היא תנועת האור. ולכך כאשר מאיר באדם אור אלוך, נעשה זריז ומהיר, בהילו דתיקון.

ולכך אומרים הלל בליל פסח (ואין פעם נוספת שאומרים הלל בלילה), ששורש הלל זה מכח הבהילו, מלשון בהלו, כנ"ל. ועיין ספר השורשים לרד"ק ערך הלל, שכתב ששורש הל-הלו, הוא הלל, עיי"ש. ותחילת הארה זו מתחילה בליל י"ד שבדוקים את החמץ לאור הנר, משורש בהלו "נרו" עלי ראשי, וממשיך ביום י"ד, שמקריבים הפסח בחפזון, כנ"ל נאכל בחפזון, וכן אמרו כל המרבה לספר ביציאת מצרים, בחינת הבל פה, ובפרט סיפור לבנים בחינת הבל פיהם של תינוקות, שהבן שואל ע"י הבל פיו. הבל - בהל. ומרבה לספר היינו שמספר בחפזון ובבהילו, ודו"ק.

כתב בערוך (ערך בהל) וז"ל, בערב הפסח (פסחים, עב) עסקינן בזמנה בהול. א"ב תרגום בחפזון יצאת, בבהילו, עכ"ל. ולכך אף ערב פסח זמנו בהול, משורש הארת היציאה ממצרים שהייתה בט"ו בחפזון, וכן השתא נגלה בהילו בליל פסח, כמ"ש בתורת משה לחת"ס (יום א' של פסח, ד"ה בחפזון) וז"ל, ואכלתם אותו בחפזון, רומז שיאריך בסיפור יציאת מצרים כל כך בשעה שמצה ומרור ופסח מונחים לפניו, עד שלבסוף יהיה הזמן בהול לאכול פסח קודם חצות או קודם עמוד השחר (ופלוגת רב"ש וחכמים הוא לכל מר כדאית ליה), באופן שתהיה האכילה גופא בחפזון ובבהילו, והנסיגה מוכיח, עכ"ל. וכתב בהעמק דבר (שמות, יב, ח) וז"ל, ומבואר בנוסח הגדה של הרמב"ם, שהיו מתחילים בזה הלשון, בבהילו יצאנו ממצרים, עכ"ל, עיי"ש. עיין רמב"ם (חמץ ומצה, נוסח ההגדה, ה"א).

וכן "נחוץ" (שמואל, א, כא, ט) תירגם יונתן, בבהילו. והיינו שכאשר היו במצרים, כתיב (שמות, ג, ט) ואת הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם, ושורש לחוץ קרוב לשורש נחוץ. ומה שבתוך הגלות במצרים היה לחוץ, נעשה בגאולה נחוץ, חפזון, בבהילו, ויציאתם לדרך למדבר הייתה בבהילו, כמ"ש (מכילתא דרשב"י, פרק יב) וככה תאכלו אותו וגו' ואכלתם אותו בחפזון, בבהילות יוצאי דרכים.

אולם יש בהילו מלשון כמ"ש בתרגום יונתן על הפסוק ואכלתם אותו בחפזון, ותיכלון יתיה בבהילו, "דשכינת מאריה

מדור
ליקוטים

עבודה

ליקוטים בהל

עבודה

ולכן כשמשה ויהושע נלחמים עם עמלק נאמר על ידי של משה "ויהיו ידי אמונה עד בוא השמש", לעומת עמלק שהוא היפך האמונה, וכמו שברור - אם האופן שנלחמים עם עמלק זה ע"י "ויהיו ידי אמונה עד בוא השמש" א"כ מונח כאן ההגדרה שעמלק הוא היפך האמונה ולכן נלחמים בו ע"י אמונה - דבר והיפוכו.

ומצד כך, מה שבזרעו של עמלק שהוא המן נאמר "ויבהילו להביא את המן" כמו שהוזכרה דרשת חז"ל - "בוהו זה מדי שנאמר ויבהילו להביא את המן", היינו משום שמי שלא נמצא במציאות של האמונה - ע"י שהוא מסולק מהמדרגה הזו, זה גופא גורם לו למציאות של בהלה, ובעומק זה המן שהוא התחלף מהאות א' של אמן מלשון אמונה ונעשה ממנו המן.

אבל השורש של המן מצד הקדושה זה ה'אמן' ומכח כך מבואר בגמ' שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, כלומר - הם החליפו בחזרה את הה' של המן לא' וזה נהפך לאמן.

ועולה ברור א"כ שזרעו של עמלק הוא ההיפך ממציאות האמונה ואז מתגלה בו המדרגה של המן דקלקול וכפי שדורשת הגמ' בחולין 'המן מן התורה מנין שנאמר "המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת".

ומ"מ א"כ, עומק הכח דקלקול שמתגלה ב'בוהו' זה מה שהוזכר מלשון חז"ל שזה מביא לידי בהלה - "ויבהילו להביא את המן".

אבל יתר על כן, כיון שזה מביא לידי מציאות

בהו- כמו שנאמר בלשון הפסוק "והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום" ומהו 'תהו ובהו' - 'תהו' זה מקום של שממון כלשון חז"ל "שאדם תוהה על שממון שבה".

המהלך ב'בוהו' שהוא המשך ה'תהו'

וב'בוהו' נאמרו שני מהלכים יסודיים בדברי חז"ל ובראשונים מהו 'בוהו', מהלך הראשון ה'בוהו' מצורף ל'תהו' וכשם ש'תהו' זהו כינוי למקום שיש בו ריקנות ושממה, מעין כך גם ה'בוהו' הוא לשון של ריקנות וזה מה שמתרגם אונקלוס 'תהו ובהו' - צדיא וריקניא' כמו שמביא רש"י על אתר.

וכך מפורש בחז"ל שדורשים 'בוהו' זה מדי שנאמר ויבהילו להביא את המן' והיינו ש'בוהו' זהו מלשון בוהה - מבוהל מלשון בהלה, כי כאשר ישנה בהלה אזי האדם בוהה.

ויתר על כן מחודד בדברי הראשונים שמכח הבהלה טבע האדם להשמיע את קולו ולצעוק, כדרך בני אדם שכשהם מבוהלים הם משמיעים קולות של בהלה.

וזה א"כ, מהלך אחד בדברי חז"ל והראשונים ש'בוהו' מצטרף ל'תהו', שע"י הריקות והשממון יש גם כח של בהלה וצעקה.

האמונה שב'בוהו' דתיקון לעומת הבהלה שב'בוהו' דקלקול

ויתר על כן, כאשר האדם לא מכיר את עומק האמונה הרי שזה מביא אותו לידי כך ש'בוהו' נתפס אצלו כבהלה כמו שהוזכר.

הבהלה הזו נעשה גם צעקה שאף לאחר שהוא מת עדיין הצעקה קיימת בו בגניזה, - זה מה שמתגלה ב"קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה".

וזהו ה'בה' מצד מהלכי הקלקול שבו שאז הוא מצטרף ל'תהו' של מדרגת השממון, שמתגלה בו בהלה כמו שהוזכר ואז הוא מוליד מציאות של צעקה מעין ה'קול דמי אחיך צועקים' שהיה בקין והבל.

שורש מדרגת הדיבור בהבל שמתגלה בדיבור בלחישת

אבל נתבונן להבין עומק את חשבון הדברים - כשזה מתגלה מצד מהלכי התיקון, הרי שלהיפך ממציאות הצעקה שבאה מן הבהלה, מתגלה ב'בה' ה'אמירה רכה' של 'יאמר אלקים' שהוא שורש תחילת הבריאה, וכפי שנתחדד בהרחבה קודם לכן שתחילת מאמרו של הקב"ה שזהו המאמר הראשון, היה במדרגה של לחישה בבחינת "דיברתי אני עם לבי" של מדבר בעד עצמו, מדבר עם עצמו כיון שעדיין אין מציאות של נבראים.

ולפי"ז בדקות - כאשר האדם מדבר, יש את החיצוניות של כח הדיבור ויש את הפנימיות של כח הדיבור, בחיצוניות של כח הדיבור מתגלה דיבור בפועל שאלו הם הכ"ב אותיות שיוצאים לחוץ ע"י ה' מוצאות הפה, אבל הרי פנימיות הדיבור זהו הקול, והחלק היותר פנימי של הדיבור זה הכח של הבל וכמו שזה מסודר אצל הקדמונים שסדר כוחות הדיבור הם מורכבים מה' חלקים - רצון, הרהור הבל קול ודיבור, ובפרטות לעניינא דידן - הבל קול ודיבור - זה צורת הדיבור שהאדם מדבר.

אלא שכשזה מתגלה מצד הקלקול, מתגלה ה'קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה', אבל כשזה מתגלה מצד מהלכי התיקון, זהו

של בהלה, זה מביא גם למציאות של צעקה כמו שהוזכרו דברי הראשונים שכאשר יש בהלה, טבע האדם הוא לצעוק אז.

שורש הריגת קין להבל - ע"י הפיכת הבל' לבהלה

נתבונן ונבין - איפה מתגלה בראשית הבריאה האופן של בהלה ששורשו ב'בהו' כמו שנתבאר? זה מתגלה ב'ויקם קין על הבל אחיו ויהרגהו' כלומר, הוא הפך אותו מהבל לבהלה, זה מה שמונח בהריגת קין את הבל, מכח מציאות של בהלה שזה היה שורש הקלקול של מה שהוא הורג אותו, כלומר, ראשית הוא הפך את האותיות של הבל לבהלה וע"י כן, מכח שהתגלתה בו מציאות הבהלה, זה היה שורש למיתה שלאחר מכן.

והדוגמא הבהירה לכך זהו בבלהה שפחת רחל שזה אותם אותיות של בהלה שזה מה שהתגלה במעשה דראובן ובלהה, שהוא העתיק מיטתו של יעקב מאהלה של בלהה לאהל של לאה כדברי חז"ל כידוע, וכמו שאומר לו יעקב אבינו בברכתו אליו - "ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני וגו' פחז כמים אל תותר וגו' אז חללת יצועי עלה" כלומר שבמקום שזה יהיה 'מתון מתון', הוא עשה מעשה של 'פחז כמים' שזה תנועה של בהלה, והרי שבבלהה התגלה הבהלה, ומכח כך הוא הפסיד את כח ה'ראשית' שלו, את הבכורה.

מציאות הצעקה שנוצר ע"י הבהלה

זה הובא כדוגמא דמעין כך גם כשקם קין על הבל אחיו והרגו זה היה מכח שהוא הפך את שמו מאותיות הבל לאותיות בהל, אבל יתר על כן, שהרי כמו שהוזכר הבהלה יוצרת גם מציאות של צעקה ולכן נאמר שם אצל הבל "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה", שכיון שנתהפך הבל לבהלה שעי"כ הבל מת, משורש

^א באופן הגלוי יותר.

^ב ויש עוד מהלך שהוא קם עליו מכח שהוא הבל שמשמעותו הוא דבר הבטל, ומכח כך הוא הרגו.

בהבל פיו של הקב"ה כביכול שזהו שורש העשרה מאמרות שבהם נברא העולם - במאמר הראשון שנאמר בבחינת לחישה כמו שהוזכר שהוא מאמר במדרגת ההבל, - לאחר מכן כבר יש קול וכבר יש דיבור, אבל שורש וראשית המאמר הראשון שהקב"ה אמר, הוא במדרגה של הבל.

והרי כמו שסידרו רבותינו, הקול כבר יוצא לחוץ, והדיבור יצא לגמרי לחוץ אבל ההבל הוא עדיין נמצא גם בתוך האדם כשלעצמו שזה מה שמתגלה בהבל שנמצא בתוך הפה עוד קודם צאתו לחוץ, ובזה שונה ההבל מהשמעת הקול שעיקרו כבר יוצא לחוץ וק"ו הדיבור שכל יסודו הוא יציאה לחוץ.

והרי שבשורש, כח התיקון של ה'בהו' מונח בו ה'ב-ה' שהם אותיות שנמצאות במילה 'הבל', ומצד כך, ה'בהו' הוא במדרגה של 'הבל' ולא במדרגה של 'בהל' שמביא לידי צעקה כמו שהוזכר שזה מדרגת ה'בהו' דקלקול שמשתייכת ל'תהו', - זהו ה'בהו' דתיקון שבמדרגת ההבל.

(מתוך ב-ה-הו-בלבכ"פדיה עבודת ה')

מספר שיעור בקול הלשון 35360554

ה'מדבר בעד עצמו' - וההבל הוא פנימיות כח הדיבור שקיים בתוך המדבר עצמו - ורק הקול הוא זה שיוצא לחוץ כשהדיבור בפועל הוא ההשלמה של הדבר.

וחידוד הדברים א"כ, כשזה מתגלה מצד הקלקול זה מתחיל מה"קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה" מכח שההבל נפל למדרגת בהלה והרי שזה יורד ממדרגת הבל למדרגת קול ולכן יש את ה"קול דמי אחיך צועקים", כי כשיש קול כבר אחרים שומעים אותו [וכדוגמא בעלמא לשון הפסוק שנאמר "את קולך שמעתי בתוך הגן ואירא ואחבא"].

אבל כאשר זה חוזר לנקודת השורש של הלחישה שהאדם לוחש, מתגלה בעומק שהוא מחבר את הדיבור לקול ואת שניהם להבל - וזה גופא גורם שדיבורו הוא בלחישה. כלומר, הלחישה היא לא ה'יכי תמצו' בעלמא שבמקום שהדיבור יאמר בקול, הוא נאמר בהשקטה, אלא עומק הדבר הוא שכאשר האדם מדבר בשקט, בלחישה, הרי שהוא מחבר את הדיבור והקול לשורש שלהם שהוא ההבל שהוא דבר בלתי נשמע וזהו השורש שמתגלה במדרגת הלחישה. וההבל הזה הוא שורש ההבל דתיקון ששורשו

² ואמנם יש גם קול שהוא בתוך האדם עצמו.

